

1954 FIFA Dünya Kupası ve Türkiye: Türkiye'nin İlk Dünya Kupası Tecrübesinin Hikâyesi

Serdar Kara*

Giriş

20. yüzyılın başında Osmanlı topraklarına giren futbol ilk günlerden itibaren insanların ilgisine mazhar olmuştur. Yüzyılın ilk çeyreğinde çok sayıda futbol takımı kurulmuştur. Gerek bu dönemin yönetici kadrolarından gerekse gelecekte cumhuriyetin yönetici kadroları içerisinde yer alacak birçok isim şu veya bu şekilde futbolla ilgilenmiştir. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde Futbol Federasyonu kurulmuş, kulüp ve milli takım bazında uluslararası maçların yapılması, eksiğiyle gediğiyle ulusal bir ligin oluşturulmaya çalışılması gibi bazı önemli adımlar atılmışsa da bu girişimler sınırlı düzeyde kalmıştır. İkinci Dünya Savaşı yılları da bu çabalara önemli ölçüde ket vurmuştur. Ancak savaş sonrası 1950'li yıllara gelirken Türk futbolunda dikkate değer bir canlanma başlamıştır. Milli takımın yeniden kurulması ve dönemin güçlü ülkelere karşı yapılan maçlarda elde edilen zaferler, her ne kadar çeşitli gerekçelerle gidilememiş olsa da¹ 1950 Dünya Kupası'na katılım hakkının elde edilmiş olması, 1952 yılında profesyonelliğin kabul edilmesi bu canlanmayı gösterir nitelikteki gelişmelerdir².

* Öğr.Gör. Dr. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü, Bolu/Türkiye, serdarkaratarih@gmail.com ORCID ID: 0000-0001-6969-8054 DOI: 10.37879/978-975-17-6294-8.2025.191

1 Halit Kıvanç'a göre 1950 Dünya Kupası'na hak kazandığımız halde katılmayışımızın sebebi açıkça ifade edilemese de parasızlıktır. Bunu doğrudan söyleyemeyen devlet adamları gerekçe olarak hazırlık için vakit olmadığı, yeterince hazırlanamadıkları gibi gerekçeler öne sürmüşlerdi. Öte yandan futbolun daha sonraki yıllarda elde edeceği güçten ve popülerlikten bu dönemde uzak olduğu da bir gerçektir. İkinci Dünya Savaşı'nın etkilerini devam ettiği bu dönemde yalnızca Türkiye değil başka ülkeler de çeşitli gerekçelerle 1950 Dünya Kupası'na katılma hakkından feragat etmişlerdi. Halit Kıvanç, *Kupaların Kupası Dünya Kupası 1930'dan 2002'ye...*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2002, s. 53.

2 Kolektif, *Türk Futbol Tarihi*, ed. Erdoğan Arıpınar, C 2, Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları,

Türkiye yukarıda da belirtildiği üzere 1950’de Brezilya’da düzenlenen Dünya Kupası’na hak kazanmasına rağmen bu turnuvaya katılmamıştı. Ancak bu defa 1954 yılında İsviçre’de düzenlenecek Dünya Kupası 1950’ye göre Türkiye’nin katılmasına daha müsaittir. Zira İsviçre, Brezilya’dan çok daha yakın bir yerdir. Ayrıca 1950-54 yılları arasında alınan bazı başarılı sonuçların da Türkiye’yi biraz daha cesaretlendirdiği söylenebilir. Özetle 1950 Dünya Kupası’na katılmaya engel olan hususların en azından bir kısmı ortadan kalkmış görünmektedir. Ancak tüm bu iyimser gözüken duruma rağmen bir sorun vardır. Türkiye’nin ön elemedeki rakibi, dönemin önemli oyuncularını kadrosunda barındıran 1950 Dünya Kupası dördüncüsü İspanya’dır. Halit Kıvanç’ın az konuşan, sessiz sakın, bir futbol adamından çok üniversitedeki bir bilim adamına benzettiği İtalyan Sandro Puppo’nun³ teknik direktörlüğünü yaptığı Türkiye, 1954 İsviçre Dünya Kupası’na katılmak için bu güçlü rakibini elemek zorundadır.

Ön Eleme Aşamasında Zorlu Rakip İspanya

İlk Maç: İspanya Cehennemi

Türkiye, dördüncü kez düzenlenecek olan Dünya Kupası Elemelerine hazırlanırken oldukça yoğun bir gündeme sahiptir. O günlerin başlıca meseleleri Bayar ve Menderes’in ABD seyahatleri, Mısır ile yaşanan ciddi diplomatik sorun, yaklaşan seçimler ve yeni yeni büyümekte olan Kıbrıs sorunu idi. Bu durum ilk İspanya maçına olan ilgiyi biraz olsun azaltmıştır.

Basında bu maça olan ilginin ilk günlerde nispeten az olduğu görülmektedir. Bunda Türkiye gündeminin yoğun olmasının yanında bir başka sorun da İspanya ile olan eşleşmede Türkiye’nin şansının daha az görülmesidir. Bir önceki Dünya Kupası’nın dördüncüsü olan İspanya, daha Türkiye ile eşleşmeden önce, Türk basınında şampiyonaya katılma ihtimali güçlü ülkeler arasında gösterilmektedir⁴. O günlerin genç gazetecisi Halit Kıvanç da elemelerde İspanya ile eşleşince pek şansları olmadığını ve Dünya Kupası hayalinin başka bahara kaldığını düşünmekten kendisini alamamıştır⁵. Yine de maç günü yaklaştıkça ilgi biraz daha artmış ve maça dair yorumlar gazete sayfalarında yer bulmaya başlamıştır. Ancak yorumlar çok da ümit var

1992, s. 18.

3 Kıvanç, *age.*, s. 79.

4 “Dünya Kupası Futbol Karşılaşmalarının Finalistleri Belli Oluyor”, *Cumhuriyet*, 13 Ekim 1953, s. 4.

5 Kıvanç, *age.*, s. 69.

değildir. Türkiye'den güçlü olduğu kabul edilen İspanya'nın kendi seyircisi önünde daha şanslı olduğu basında açıkça ifade edilmiştir⁶.

6 Ocak 1954'te Madrid'deki Chamartin Stadında -sonraki yıl Santiago Bernabéu adını alacak meşhur stadyum-⁷ oynanacak maç için İspanya'ya giden 18 kişilik Milli Takım kfilesinde 2 idareci 1 antrenör ve 16 futbolcu bulunmaktadır. Federasyon Başkanı Şeref Apak maçı izlemeye gidememiştir. Bu mesele o günlerde spekülasyonlara yol açmış, basında Apak'a yönelik bazı ağır suçlamalara sebep olmuştur⁸. Öte yandan İspanyollar ise maça yoğun ilgi göstermiştir. Satışa çıkarılan 90 bin biletin tamamı tükenmiş, biletler karaborsaya düşmüştür. Maç günü geldiğinde kapasitesinin çok daha üzerinde seyirci statta maçı takip etmiştir. Bazı kaynaklarda seyirci sayısının 110 bini bulduğu ifade edilmektedir. İspanya Devlet Başkanı General Franco, Madrid Türk Büyükelçisiyle birlikte maçı şeref tribününden izlemiştir. Tribünlerde az sayıda da olsa İspanya'da bulunan Türklerin yanı sıra Fransa'da eğitim gören ve maç için İspanya'ya gelen Türk öğrenciler de yer almıştır. Türkiye, maçı 14.30'dan itibaren kısa dalgadan yayın yapan Madrid Radyosu ile Türkçe olarak takip edebilmiştir⁹.

Maçın kısa bir özeti yapılacak olursa Türkiye maça tutuk başlamış ve 1-0 geriye düşmüştür. Golün ardından biraz olsun silkinip eşitliği sağlamış ve ilk yarıyı 1-1 tamamlamıştır. Ancak ikinci yarıya İspanya yine hızlı başlamış ve öne geçmiştir. Türk Millî Takımı golün şaşkınlığını atamadan hemen bir gol daha kalesinde görmüştür. Derken tutmayan bir ofsayt taktığı ile dördüncü gol gelmiştir. Maçın kalan kısmında İspanya atakları devam etmişse de maç İspanya'nın kesin üstünlüğüyle 4-1 sonuçlanmıştır¹⁰.

İspanya karşısında ilk maçta alınan bu ağır yenilgi, teknik kadronun ve bilhassa Federasyonun sert bir şekilde eleştirilmesine yol açmıştır. Basında mağlubiyet bir hezimet ve hüsrana olarak değerlendirilirken kurulan kadronun hatalı olduğu ve kadroya alınmayan bazı oyuncuların daha iyi olduğu gibi

6 C. A., "Türkiye-İspanya Maçı Bugün Madridde Yapılıyor", *Cumhuriyet*, 6 Ocak 1954, s. 4; Bülent Akkurt, "İspanya Milli Maçı", *Milliyet*, 4 Ocak 1954, s. 5.

7 <https://www.realmadrid.com/en-US/bernabeu-stadium/new-stadium/a-legendary-stadium>. Erişim Tarihi 25 Şubat 2024.

8 Cem Başar, "Milli Takımımız Dün Hareket Etti", *Milliyet*, 1 Ocak 1954, s. 5.

9 "Türkiye-İspanya Maçı Bugün Oynanıyor", *Akşam*, 6 Ocak 1954, s. 2; "Türk-İspanyol Milli Maçının Tafsilatı", *Akşam*, 7 Ocak 1954, s. 1-2.

10 "Milli Takımımız Dün İspanya'ya 4-1 Yenildi", *Cumhuriyet*, 7 Ocak 1954, s. 1, 6; Kıvanç, *age.*, s. 69-70.

düşünceler öne sürülmüştür¹¹. Akşam gazetesinden Halûk San, bir süredir dillerde dolaştığını belirttiği bir söylentiye köşesinde yer vermiştir. San'ın aktardığı iddiaya göre Türkiye, Dünya Kupası'na katılmak istememiş ve İspanya'ya bilerek zayıf bir kadroyla gitmiştir. San, bu iddialara katılmadığını belirtmekle birlikte yine de federasyonu büyük bir töhmet altında bırakmış, yazısının devamında ise artık olan oldu diyerek rövanş maçına bakılması gerektiğini ve iyi hazırlanıp kazanarak işin üçüncü maça taşınması lazım geldiğini ifade etmiştir¹².

Bazı yazarlar ise bu sonucun normal olduğunu ve İspanya ile Türkiye arasında büyük bir fark bulunduğunu savunmuşlardır. Cumhuriyet gazetesinden Nuri Bosut, bu gerçeği oyuncuların morali bozulmasın diye söylemediklerini, her ne kadar 1952'de 0-0 sonuçlanan maç kamuoyunu ümitlendirmişse de bu sonucun normal olduğunu dile getirmiştir. Kadroya dair bazı eleştirilerini oldukça yumuşak bir üslupla ifade etmiştir. Ayrıca Türkiye'de futbolun merkezinin İstanbul olduğunu, bu nedenle federasyonun merkezinin İstanbul'da olması gerektiği fikrini ortaya atmıştır¹³. Bir başka gazeteci Adil Giray ise Türk takımlarının yıllardır en büyük eksiğinin takım oyunu oynayabilmek olduğunu belirtmiştir¹⁴.

Şimdi İstanbul

Türkiye her ne kadar ilk maçı 4-1 gibi farklı bir sonuçla kaybetmiş olsa da ümitlerini tamamen yitirmiş değildir. Zira elemelerde gol averajı uygulanmamaktadır. Türkiye'nin alacağı bir galibiyet, işi tarafsız sahada yapılacak üçüncü maça taşıyacaktır. Bu nedenle ilk maçın sıcaklığı geçer geçmez ikinci maçın hazırlıklarına başlanmıştır. 18 Ocak 1954'te TFF tarafından yayımlanan bildiride A, B ve C şeklinde üç ayrı milli takım aday kadrosu oluşturulmuş ve bu takımların kendi arasında maçlar yapılması suretiyle rövanş maçının kadrosunun belirlenmesi planlanmıştır¹⁵. Öte yandan lig maçlarına ise bir süre ara verilmiştir. Alınan bu kararlar bazı yönlerden olumlu kabul edilmekle birlikte bazı açılardan da eleştiri konusu

11 Bülent Akkurt, "Hezimet", *Milliyet*, 7 Ocak 1954, s. 5.

12 Halûk San, "Haftanın Dedikoduları, Türk Milli Takımı İspanyollara Yendirildi Mi?", *Akşam*, 9 Ocak 1954, s. 6.

13 Nuri Bosut, "Madrid'de Neden Mağlub Olduk?", *Cumhuriyet*, 8 Ocak 1954, s. 4. Yazarın bahsettiği maç 8 Haziran 1952 tarihinde İnönü Stadı'nda oynanan İspanya maçıdır. Kolektif, *age.*, s. 23.

14 Adil Giray, "Haftanın Notları, Madrid Mağlubiyetini Yalnız Bir Cepheden Tenkid Edebiliriz", *Akşam*, 16 Ocak 1954, s. 6.

15 "Yeni Milli Futbol Maçlarına Hazırlık", *Cumhuriyet*, 19 Ocak 1954, s. 1, 3. "Milli Futbol Takımı Yeni Şekle Göre Hazırlanacak", *Zafer*, 19 Ocak 1954, s. 5.

olmuştur. Cumhuriyet'ten Atıf Sakar, üç ayrı millî takım aday kadrosunun oluşturulmasını doğru bulmakla birlikte liglerin tehir edilmesinin yanlışlığına değinmiştir. Ona göre liglerin tehir edilmesi hem oyuncuların gerçek anlamda form tutmasını engellemiş, hem de kulüp takımlarına malî anlamda bir yük teşkil etmiştir¹⁶. Eşfak Aykaç ise kadro tercihlerini değinerek, lüks olarak değerlendirdiği lüzumundan fazla geniş tutulan kadronun içinde İstanbul ve Ankara dışından özellikle Akdeniz ve Karadeniz şehirlerinden yeterince oyuncu alınmamasını eleştirmiştir¹⁷.

Hazırlıkların ardından 22 Şubat 1954'te rövanş maçının geniş kadrosu belli olmuştur¹⁸. Maç günü yaklaşırken kadro tartışmaları kamuoyunda sıcaklığını sürdürmüştür. Bu tartışmalardan zaman zaman kimi gazeteciler şikâyet etseler de tartışma hiç bitmemiştir. Akşam'dan Muhtar Sencer, kadro teşkilinde bazı hatalar olabileceğini kabul etmekle birlikte basında dile getirilen bazı eleştirilerin haksız olduğunu ve başka niyetlerle yapıldığını söylemiştir. Sencer'e göre kötü niyetli eleştiri yapanlar, müfrit kulüpçü yazarlar ve her ne pahasına olursa olsun tenkit sevdasında olanlardır. Bunlar, eleştiri sınırlarını ve amaçlarını aşarak Türk futbolcuların moralini bozmuşlar, Federasyon Başkanı Apak'ın şahsını hedef alan yazılar yazmışlardır¹⁹. Bir maça hazırlanırken ilk akla gelenin hazırlık yapmaktan çok takım kurmak olduğunu ve bunun müzmin bir hastalık olduğunu kaydeden Cumhuriyet gazetesinden Süleyman Tekil, salahiyet sahibi olsun olmasın herkesin ortaya bir fikir attığından ve kendi fikrinin kabul edilmesini beklediğinden dem vurmaktadır²⁰. O dönemin basınında Milli Takıma gelen eleştirilere bakıldığında Tekil'in Türk spor kamuoyuna yönelik bu eleştiriye yapması pek de haksız değildir.

Süleyman Tekil kadro kurma hastalığından bahsededursun aynı günlerde ve aynı gazetede bir başka isim Fenerbahçe'nin eski futbolcularından Bedri Gürsoy, kadro konusuna değinmekten ve kendi kadrosunu ortaya koymaktan kendisini alamamıştır²¹. Şazi Tezcan ise taktik vermek yoluna giderek havadan ve uzun paslı bir oyun oynanmasını savunmuş, statüyü hatırlatarak sonuç ne olursa olsun kazanmanın yeteceğini hatırlatmıştır²².

16 Atıf Sakar, "Millî Maça Hazırlığımız", *Cumhuriyet*, 25 Şubat 1954, s. 4.

17 Eşfak Aykaç, "Millî Takım Teşkilinde Tutulan Yol Yanlıştır", *Zafer*, 20 Ocak 1954, s. 4.

18 "Millî Takıma Çağrılan Futbolcular", *Cumhuriyet*, 22 Şubat 1954, s. 4.

19 Muhtar Sencer, "Yarınki Maç Münasebet ile Birkaç Öğüt", *Akşam*, 13 Mart 1954, s. 8.

20 Süleyman Tekil, "İspanya Millî Maçına Hazırlığımız", *Cumhuriyet*, 9 Mart 1954, s. 4.

21 Bedri Gürsoy, "Millî Takım Nasıl Seçilmelidir?", *Cumhuriyet*, 13 Mart 1954, s. 4.

22 Şazi Tezcan, "Aman Çocuklar, Havadan ve Uzun Paslı Bir Oyun", *Akşam*, 14 Mart 1954,

Basında bu tartışmalar sürerken İspanya, 10 Mart 1954'te İstanbul'a gelmiştir. Kadrosunda bazı eksikler olmakla birlikte ilk maçtan farklı olarak dönemin meşhur futbolcularından Lazslo Kubala takıma katılmıştır. İspanyollar, ilk maçın da verdiği güvenle kendilerinden o kadar emindir ki İsviçre'de kalacakları otellerini dahi ayarlamışlardır²³. Sonraki günlerde bu tavır Türk basınında bir motivasyon unsuru olarak sıklıkla işlenecektir.

Maç öncesi Fenerbahçe Stadı'nda son hazırlıklarını yapan İspanya Millî Takımının antrenmanı bilhassa "Kubala" meraklı bir kalabalık tarafından takip edilmiştir. Antrenmandan sonra İspanyollar Taksim'deki Cumhuriyet Abidesi'ne giderek çelenk koymuşlardır. Kafile başkanı abide önündeki hususi defteri imzalamıştır²⁴.

Basında, İspanya'nın gücünün farkında olan ve mağlubiyeti normal karşılayacak bir hava hakimdir. Bununla birlikte son yıllarda elde edilen bazı başarılar dolayısıyla ümitler tamamen yitirilmemiştir. Cumhuriyet gazetesinde maça ilişkin şu satırlar bu düşünceyi çok iyi yansıtmaktadır: "Bugün iyi bir taktik kullanır, canlı oynar ve yakın markajlı bir müdafaa sistemi tatbik edebilirsek ağır bir mağlubiyetten kurtulur ve belki de hiç kimsenin beklemediği bir netice alabiliriz"²⁵. Kimi diğer yazarlar da bu maçta Türkiye'nin kazanmasının sürpriz olacağını kabul etmekle birlikte Türk Millî Takımının sürprizler yaratan bir takım olduğunu belirterek ilk maça oranlar daha umutlu bir hava çizmişlerdir²⁶. Gerçekten de Türkiye 1954 Dünya Kupası elemelerine gelineye kadar bazı sürpriz sonuçlara imza atmıştır. 1951 senesinde Berlin'de F. Almanya'nın 2-1 mağlup edilmesi -ki bu maç Turgay Şeren'e Berlin Panteri lakabını kazandıracaktır-, aynı sene İsveç'in, 1953'te İsviçre'nin mağlup edilmesi, dönemin güçlü takımlarından İspanya ve Yugoslavya ile bu dönemde beraberlik elde edilmesi Türkiye'nin yapmış olduğu sürprizlere örnekler ve sahip olduğu potansiyeli göstermektedir²⁷.

s. 7.

23 "İspanya Millî Takımı Bugün Uçakla Geliyor", *Cumhuriyet*, 10 Mart 1954, s. 4.

24 "İspanyollar Dün Antrenman Yaptılar", *Akşam*, 13 Mart 1954, s. 8; "İspanya ile Yarın Yapacağımız Millî Maç", *Cumhuriyet*, 13 Mart 1954, s. 4; "Türkiye-İspanya Millî Maçı Yarın Yapılıyor", *Milliyet*, 13 Mart 1954, s. 5.

25 "Türkiye İspanya Millî Maçı Bugün Oynanıyor", *Cumhuriyet*, 14 Mart 1954, s. 4.

26 Adil Giray, "Haftanın Notları: Mithatpaşa Stadını Uğurlu Bir Saha Telakki Ediyoruz", *Akşam*, 14 Mart 1954, s. 2; Nejat Altav, "Millî Takım, İspanya ile Karşılaşıyor", *Milliyet*, 14 Mart 1954, s. 5.

27 Kolektif, *age.*, s. 21-24.

Basın yoluyla maçı izleyecek seyircilere de öğütler verilmiştir. Metin Mete konuya vatani bir vazife edasıyla yaklaşarak herkesin birlik olmasını ve maç boyunca takıma destek verilmesi gerektiğini yazmıştır²⁸. Cumhuriyet gazetesini oyuncu değişikliği hakkı olmadığını hatırlatarak maç esnasında bir oyuncumuzun ıska geçmesi veya isabetsiz bir şut çekmesi durumunda onun yerine başkasını istemek şeklinde tempo tutulmamasını, bunun takıma faydadan çok zarar getireceği şeklinde öğüt vermiştir. Ayrıca rakip takımın iyi ağırlanması gerektiği, “Türk’e yakışanın” bu olduğu belirtilmiştir²⁹.

14 Mart 1954 tarihinde Mithatpaşa Stadi’nda oynanacak maça yoğun bir ilgi olmuştur. Geceyi koltuğuna sıkıştırdığı yemekleriyle stat kapısında ve turnike aralarında geçiren büyük bir kalabalık günün erken saatlerinde stadi doldurmaya başlamıştır. Stadin her noktası, “mimarlarını şaşırtacak şekilde” seyircilerle dolmuştur³⁰. Öyle ki “değil oturacak veya ayakta duracak nefes alacak yer dahi kalmamıştır”³¹. 25 binin üzerinde taraftarın seyrettiği bu maç için biletler tamamen tükenmiş ve alınan önlemlere rağmen biletler -bilet sıraları- karaborsaya düşmüştür. 5 liralık kapalı tribün biletleri 65-85 lira civarına satılmıştır. Saat 15.00’ten itibaren Ankara ve İstanbul radyolarından yayınlanacak maçı stadin dışında kalan halkın dinlemesi için dört bir tarafa hoparlör tesisatı kurulmuştur³². Maçı stadyum dışında takip etmek üzere Teknik Üniversitenin önündeki çamlıkta binlerce kişi toplanmış ve burada intizamı sağlamak isteyen polislerle seyirciler arasında iki polisin hafif yaralandığı bir müsademe yaşanmıştır³³.

Maçı izlemek üzere civar vilayetlerden gelenlerin yanı sıra Kıbrıslı Türklerden 40 kişilik bir kabile de başlarında Kıbrıs’ın Çetinkaya takımında görev yapan Türk Milli Takımının eski kaptanı Naci Özkaya ile maçı takip etmeye gelmiş ve Türk Milli Takım oyuncularına hediyeler getirmişlerdir³⁴. Kıbrıs

28 Metin Mete, “Bu Maçta Seyircilerin de Vazifesi Var!”, *Akşam*, 14 Mart 1954, s. 7.

29 “Türkiye İspanya Milli Maçı Bugün Oynanıyor”, *Cumhuriyet*, 14 Mart 1954, s. 4.

30 Ümit Deniz, “Futbol Hastaları Milli Maçı Seyretmek İçin Neler Çekti”, *Milliyet*, 15 Mart 1954, s. 1, 6.

31 Cem Atabeyoğlu, “İspanya Milli Takımını Dün 1-0 Mağlûb Ettik”, *Cumhuriyet*, 15 Mart 1954, s. 1, 4.

32 “İspanya Milli Takımı Bugün Uçakla Geliyor”, *Cumhuriyet*, 10 Mart 1954, s. 4; “Dün Bir Maç Bileti 85 Liraya Kadar Satıldı”, *Cumhuriyet*, 15 Mart 1954, s. 4.

33 “Bedava Maç Seyri İçin”, *Akşam*, 15 Mart 1954, s. 2; “Maç Hastaları Polisleri Taşladılar”, *Hürriyet*, 15 Mart 1954, s. 1.

34 “İspanya ile Yarın Yapacağımız Milli Maç”, *Cumhuriyet*, 13 Mart 1954, s. 4; “Kıbrıslıların Milli Takım Oyuncularımıza Gönderdiği Hediye”, *Akşam*, 13 Mart 1954, s. 2.

meselesinin giderek hararetlendiği ve gündemi meşgul etmeye başladığı günlerde bu ziyaret ayrıca anlam taşımaktadır.

Maça dönülecek olursa, sahaya önce İspanyollar çıkmış ve seyircileri selamlamışlardır. Halit Kıvanç, Kubala'yı sahada gördüklerinde tedirgin olduklarını belirtmektedir. Türkiye ise önceki kadrodan sekiz oyuncuyu değiştirerek sahaya çıkmıştır³⁵. Maçı izleyen gazetecilerden Cem Atabeyoğlu'nun aktardığına göre Türk Millî Takımı sahaya çıktığında, eşine emsaline rastlamadıkları görülmemiş bir tezahüratla karşılanmış ve stat adeta uğuldamıştır. Santrada seyircileri selamlayan Millî Takım oyuncularının heyecandan yerlerinde duramadıkları fark edilmiştir³⁶.

Bu şartlar altında maça hızlı ve baskılı başlayan taraf tüm heyecanıyla Türkiye olmuş ve ilk 15 dakika İspanya kalesinde tehlikeler yaratmıştır. Baskı sonuç vermiş ve takriben 15. dakikada Burhan'ın golüyle öne geçmiştir. Golden sonra bir durgunluk yaşayan Türkiye kalesinde tehlikeler görmüşse de oyunu dengelemeyi başarmış ve skoru korumayı başarmıştır. Maçın Türkiye lehine sona ermesinin ardından halk polis, jandarma dinlemeden tribünlerden atlayarak oyuncularla birlikte galibiyeti kutlamışlardır. Kimi taraftarlar futbolcuları omuzları üzerine kaldırarak sevinirken, kimileri ise sahanın ortasında halk oyunları oynamışlardır. Tribünlerde kâğıttan meşaleler yakılmıştır³⁷. Golü atan Burhan'a duyguları sorulduğunda söyleyebildikleri bu coşkuyu ve heyecanlı ruh halini yansıtmaktadır: "Çok heyecanlıyım. Siz ne isterseniz yazın. Çok heyecanlıyım"³⁸.

Geçmişte spora hatta doğrudan futbola şu veya bu şekilde ilgisi olduğu bilinen dönemin Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve başbakanı Adnan Menderes'in doğrudan bir söylemine ya da katılımına rastlanılmamışsa da maç günü akşamı Beden Terbiyesi Umum Müdürü Cemal Alpman tarafından Türkiye ve

35 Kıvanç, *age.*, s. 70-71.

36 Cem Atabeyoğlu, "İspanya Millî Takımını Dün 1-0 Mağlûb Ettik", *Cumhuriyet*, 15 Mart 1954, s. 1, 4.

37 Ümit Deniz, "Futbol Hastaları Millî Maçı Seyretmek İçin Neler Çekti", *Milliyet*, 15 Mart 1954, s. 1, 6; Halûk San, "1-0 Galibiyetimizle Biten Maçın Tafsilatı", *Akşam*, 15 Mart 1954, s. 2; Cem Atabeyoğlu, "İspanya Millî Takımını Dün 1-0 Mağlûb Ettik", *Cumhuriyet*, 15 Mart 1954, s. 1, 4.

38 "Maçtan Sonra Ne Dediler", *Cumhuriyet*, 15 Mart 1954, s. 4. Cumhuriyet Arşivinde bulunan bir belgeden anlaşıldığına göre bu maç, uzmanlar tarafından filme alınmıştır. Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 30-18.1-2, Kutu 135, Gömlek 33, Sıra 5, 25 Mart 1954. İnternet üzerindeki birkaç kısa videonun dışında şimdiye kadar bu kaydı bulmak ne yazık ki mümkün olmamıştır.

İspanya Millî Takım kabileleri şerefine Devlet Bakanı Celal Yardımcı'nın da katıldığı bir yemek verilmiştir³⁹.

Basının galibiyete yaklaşımı da son derece coşkuludur. “Dün sahada Türk azim ve imanının şahlandığına bir kere daha şahit olduk” diyerek yazısına başlayan Halûk San aynı ruh haliyle yazısına devam etmekte ve bu galibiyetin Türk spor tarihindeki önemini göstermektedir:

“İlk defa Ay-Yıldızlı millî formamızın sahada yer aldığı otuz bir seneden beri İstanbul'da yaptığı bütün maçları seyretmiş olan bu satırların yazarı, bugüne kadar böyle bir maç ve iman kuvvet ile kazanılan böyle bir zafer daha görmemiştir.

On bir oyuncu âdetâ Türk bayrağının şanlı Ay-Yıldızı gibi birbirlerine kenetlenmiş, hep birden ve yalnız kazanmak azmiyle oynadılar (...)

Var olun Türk milletinin evlatları. Göğsünüzdeki bayrağın şerefini lâıyk olduğu mertebeye eriştirdiniz. Sizin Roma'da da zafere ulaşacağınıza emin bulunuyoruz”⁴⁰.

Maça dair teknik taktik yorumlar da basında yer almıştır. Eski Hakem Nuri Bosut'a göre Türkiye'nin kazanmasındaki başlıca etken takımın genç olması ve sonuna kadar mücadeleyi bırakmamasıdır. Bunun dışında Çetin'in Kubala'yı çok iyi durdurduğundan söz etmiş, maçı genel olarak kalitesi düşük fakat heyecanlı olarak nitelendirmiştir⁴¹. Şazi Tezcan ise maç öncesinde savunduğu uzun topla oynama fikrinin Türk Millî Takımı tarafından başarıyla uygulanmasından duyduğu memnuniyeti ifade ederken ayrıca stat meselesini gündeme getirmiş ve İstanbul'un çok daha büyük bir stada ihtiyacı olduğunu dile getirmiştir⁴².

Düğümün Çözülmesi: Dünya Kupası'nın Yolları Roma'dan Geçiyor

İlk iki maç sonunda tarafların birer galibiyet elde etmesi neticesinde statü gereği gol averajına bakılmaksızın tarafsız bir sahada üçüncü bir maçın yapılması gerekmektedir. Hemen üç gün sonra yapılacak bu maç için belirlenen yer bir başka Akdeniz ülkesi İtalya'dır. Türk Millî Takım kafilesi daha ikinci maçın sıcaklığı geçmeden 16 Mart'ta uçakla Roma'ya hareket

39 “Takımlar Şerefine Ziyafet Verildi”, *Zafer*, 15 Mart 1954, s. 4; “Bedava Maç Seyri İçin”, *Akşam*, 15 Mart 1954, s. 2.

40 Halûk San, “1-0 Galibiyetimizle Biten Maçın Tafsîlatı”, *Akşam*, 15 Mart 1954, s. 2.

41 Nuri Bosut, “Dünkü Maçın Tenkidi”, *Cumhuriyet*, 15 Mart 1954, s. 4.

42 Şazi Tezcan, “Maçın Kritiği”, *Akşam*, 15 Mart 1954, s. 8.

etmiştir. Böylesi önemli bir maç öncesi Federasyon Başkanı Orhan Şeref'in yine kafilede yer almaması, buna gerekçe olarak işlerinin çokluğunun gerekçe gösterilmesi ise iyice yaklaşan krizin habercisidir⁴³.

Türk spor kamuoyu bu defa ikinci maçın verdiği cesaretle daha ümitlidir. İspanya'nın Türkiye'den daha üstün bir takım olduğu yine kabul edilmekle birlikte genç ve dinamik bir takım olan Türkiye'nin son yıllarda almış olduğu sürpriz galibiyetlerle kendisini ispat ettiği, bu nedenle kendilerinden bir zafer beklendiği ifade edilmektedir⁴⁴. Ayrıca üçüncü maçta, Türkiye'nin özgüveninin ve moralinin yüksek olması, İspanya'da ise bir bozgun ve panik havası beklenmektedir⁴⁵.

Roma Olimpiyat Stadı'nda oynanacak maç için İtalya'da bulunan Türklerin yanı sıra Avrupa'nın çeşitli yerlerinde bulunan Türkler de maça ilgi göstermişler, tribünlerde açılan büyük bir Türk bayrağının etrafında toplanmışlardır. Şeref tribününde federasyon yetkililerinin yanı sıra Türkiye'yi Roma Büyükelçisi Faik Zihni Akdur ile İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Fahreddin Kerim Gökay temsil etmiştir⁴⁶. Basın Yayın Umum Müdürlüğü maçın radyodan takip edilebilmesi için Roma'da temaslar yapmış ve bu sayede İstanbul ve Ankara'dan üç saatlik bir maç yayını yapılabilmektedir⁴⁷. İspanya kafilesi ise maçtan önce Vatikan'ı ziyaret ederek ibadet etmiş, hatta soyunma odasında papazların iştirakiyle bir ayin düzenlenmiştir⁴⁸.

17 Mart 1954 günü oynanan tarihi maça başlarken İspanya, Macaristan'ın itirazı dolayısıyla Lazslo Kubala'nın oynatılamayacağı haberini almış ve kadroda zorunlu bir değişikliğe gitmek durumunda kalmıştır. Türk Milli Takımı 65 bin kişilik Roma Olimpiyat Stadı'na çıktıktan sonra önce tribünleri selamlamış, ardından tribünlere Türk sigarası dağıtmışlardır. İtalya saati ile 16.20'de başlayan maça Türkiye tutuk başlamış ve 1-0 geriye düşmüştür. Ancak bu gol karşısında yılmamış ve oyunu dengeleyerek ilk yarı bitmeden eşitliği sağlamayı başarmıştır. İkinci yarıya da iyi başlayan Türkiye 2-1 öne geçmiştir. Son 15 dakikaya Türkiye üstünlükle girmişse de İspanya'nın üst

43 "Milli Futbol Takımı Bugün Romaya Gidiyor", *Cumhuriyet*, 16 Mart 1954, s. 4; "Milli Takım Bu Sabah Roma'ya Hareket Etti", *Akşam*, 16 Mart 1954, s. 1.

44 Muhtar Sencer, "Bugünkü Milli Maç", *Akşam*, 17 Mart 1954, s. 8.

45 Bülent Akkurt, "Roma Yolcuları", *Milliyet*, 17 Mart 1954, s. 5.

46 "Roma'da İspanya ile 2-2 Berabere Kaldık", *Cumhuriyet*, 18 Mart 1954, s. 1, 7; "Büyükelçimizin Alakası", *Galatasaray Spor Mecmuası*, 22 Mart 1954, S. 7, s. 3.

47 "Maç Radyolarla Yayınlandı", *Cumhuriyet*, 18 Mart 1954, s. 7.

48 [Semih Türkoğan], "Dünkü Maçtan İntibalar", *Cumhuriyet*, 18 Mart 1954, s. 1, 6.

üste gelen ataklarına mâni olmamış ve skor 2-2'ye gelmiştir. Normal sürenin sona ermesine 7 dakika kala bir ikili mücadelede yapılan sert müdahale sonucu kaleci Turgay sakatlanmış ve oyuncu değiştirememesi kuralının tek istisnası olan kaleci değişikliği gerçekleştirilmiş, oyuna Şükrü dahil olmuştur. Maçın normal süresi beraberlikle sonuçlandıktan sonra uzatmada da skorda bir değişiklik olmamıştır⁴⁹.

Uzatmaların da beraberlikle sonuçlanmasının ardından iki takım oyuncularını kucakladıktan sonra o dönemin kuralları gereği kura çekimine geçilmiştir. Cumhuriyet gazetesinin maçı takip etmek üzere Roma'ya yolladığı Semih Türkdoğan'ın anlatımına göre FIFA'nın ve iki taraf idarecilerinin katılımıyla gerçekleştirilen kura çekiminde büyükçe bir kâsenin içine iki ülkenin adları yazılı kağıtlar bükülerek atılmıştır. Türkiye'nin kağıdını federasyon temsilcisi Muhtar Uygur yazarken, İspanya'nın kağıdını ise yine bir federasyon yetkilisi yazmıştır. Ardından seyirciler arasından Franco adında İtalyan bir çocuk kurayı çekmek üzere seçilmiştir. İspanyollar, devlet başkanları ile aynı adı taşımasını bir şans olarak addetmişlerse de gözleri bağlı bir şekilde kurayı çeken Franco'nun çektiği kâğıtta Türkiye yazmaktadır. Böylelikle İsviçre'de düzenlenecek 1954 Dünya Kupası'na katılmaya Türkiye hak kazanmıştır. Franco, Türkiye adını çekerken, Türkdoğan'ın ifadesiyle "Türk futbolunun makûs talihini de yenmiş oldu"⁵⁰.

Kura çekiminin ardından İtalya Federasyonu tarafından verilen ziyafet sırasında, İtalya ve İspanya Federasyonları tarafından Franco'nun Türkiye'nin maskotu olarak İsviçre'ye götürülmesi teklif edilmiş, Türk yöneticiler ve futbolcular bu teklifi memnuniyetle karşılamışlardır⁵¹. Sonraki günlerde

49 "Roma'da İspanya ile 2-2 Berabere Kaldık", *Cumhuriyet*, 18 Mart 1954, s. 1, 7; "Romada Kazanılan Zafer", *Akşam*, 18 Mart 1954, s. 8; Kıvanç, *age.*, s. 71-73.

50 [Semih Türkdoğan], "Dünkü Maçtan İntibalar", *Cumhuriyet*, 18 Mart 1954, s. 1, 6; [Semih Türkdoğan], "Türkiye-İspanya Maçının Neticesini Tayin Eden Kur'a", *Cumhuriyet*, 19 Mart 1954, s. 1, 9. Halit Kıvanç, kurayı Turgay Şeren'den naklen yazı tura atılması şeklinde anlatmaktadır. Kıvanç'ın aktardığına göre takım kaptanı Turgay yazı tura atılacağı sırada seyirciler arasından bir çocuk çağırılmış ve çocuğun seçimine göre kura tercihinin yapıldığı ve kurayı Türkiye kazanmıştır. Kıvanç, *age.*, s. 73-74. Ancak dönemin basını incelendiğinde kuranın kâğıt çekme şeklinde yapıldığı fotoğraflarıyla birlikte görülmektedir. Kıvanç'ın anlatımında yanlış bir aktarım veya yanlış hatırlama söz konusudur. Bir ihtimal maçın başındaki para atışıyla karıştırılmış olabilir. Zira maç başlarken yapılan para atışına Türkiye'den kaptan Turgay Şeren katılmış ve kazanmıştır. "İspanya ile 2-2 Berabere Kaldık", *Milliyet*, 18 Mart 1954, s. 5.

51 "Türk Millî Takımı İsviçre'ye Maskot Olarak Franco'yu Götürecek", *Cumhuriyet*, 19 Mart 1954, s. 9. Semih Türkdoğan Franco hakkında ayrıca bir yazı yazmış ve kendisi hakkında detaylı bilgi vermiştir. İri mavi gözlü, sarı saçlı ve zayıf bir ortaokula giden

Türkiye'ye de davet edilecek olan Franco⁵², Türk Millî Takımı ile İsviçre'de olacaktır.

Türk Millî Takımı otobüsle stattan ayrılırken oyuncular tüm yorgunluklarını unutup adeta dirilmiş ve Dağ Başını Duman Almış ile Harbiye marşlarını tekrar tekrar söylemişlerdir⁵³. Öte yandan Türkiye'nin İtalya'dan uçakla dönüşü kolay olmamıştır. Dönüş yolunda bastıran sis dolayısıyla Millî Takımı taşıyan uçak Atina'ya iniş yapmış ve bir gece burada kalmaya mecbur olmuşlardır. Uçağın gecikmesi nedeniyle İstanbul'da havalimanında Millî Takımı karşılamak üzere bayraklar, dövizler ve hatta kurbanlarla bekleyen kalabalık geri dönmüş ve ertesi günü beklemek zorunda kalmışlardır⁵⁴.

Bu zafer, Türk sporu için önemli bir dönüm noktası olarak görülmüştür. Metin Mete, maçtan önce yazdığı yazıda maçın kazanılması halinde "Türk futbolunda yepyeni bir devrin" başlayacağını belirtmiş⁵⁵, zaferin ardından Dünyaya Kupası'na katılacak Millî Takımı gazaya giden askerler gibi selamlamaktan geri kalmamıştır: "Türk milletinin mümtaz temsilcileri, gazanız mübarek olsun. Sizleri candan, gönülden gelen bir iştiyakla selamlar ve tebrik ederiz"⁵⁶.

Bu zaferin Türkiye açısından önemli bir propaganda vesilesi olduğuna da dikkat çekilmiştir⁵⁷. Şazi Tezcan "Muazzam Başarı" başlıklı yazısında elde edilen bu zafer sayesinde Türk Hariciyesinin milyonlar sarfederek elde edemeyeceği muazzam bir propagandanın yapıldığını belirtmiştir⁵⁸. Muvakkat Ekrem Talu ise, Millî Takım futbolcularını kahraman olarak nitelendirirken bu sıfatın sadece savaşlarda elde edilen başarılarla özgü olmadığını cemiyetin

13-14 yaşlarında bir İtalyan çocuğu olan Franco Gemma maça abisi Sergio ile gelmiş, kura çekimi için bir çocuk aranırken tesadüfen kapının oradan geçtiği için davet edilmiş ve kurayı çekmiştir. Kendisine gösterilen ilgi karşısında şaşkınlık yaşayan Franco havalimanında Türk Millî Takımını uğurlamaya gelmiş, burada Türk futbolcularla top oynamıştır. Semih Türkdoğan yazısında havaalanından ayrılırken onu arkalarında bıraktıkları "bir evlâd, bir kardeş, bir vefakâr dost" gibi gördüklerini belirtmiştir. Semih Türkdoğan, "Gemma Franco Uğurlu Çocuk", *Cumhuriyet*, 21 Mart 1954, s. 4.

52 "Adalet Kulübü Franco'yu Getirtiyor", *Akşam*, 27 Mart 1954, s. 7.

53 [Semih Türkdoğan], "Türkiye-İspanya Maçının Neticesini Tayin Eden Kur'a", *Cumhuriyet*, 19 Mart 1954, s. 1, 9.

54 "Millî Takım Bu Akşam Büyük Merasimle Karşılanacak", *Akşam*, 19 Mart 1954, s. 8; "Muzaffer Futbolcularımız Dün Yurda Avdet Ettiler", *Milliyet*, 21 Mart 1954, s. 5.

55 Metin Mete, "Kazanırsak Ne Olacak?", *Akşam*, 17 Mart 1954, s. 8.

56 Metin Mete, "Doğru Yol", *Akşam*, 21 Mart 1954, s. 8.

57 [Semih Türkdoğan], "Dünkü Maçtan İntibalar", *Cumhuriyet*, 18 Mart 1954, s. 1, 6; Halit Talayer, "Zincirleme Muvaffakiyet", *Türkiye Spor*, 14 Nisan 1954, s. 1-2.

58 Şazi Tezcan, "Muazzam Başarı", *Akşam*, 21 Mart 1954, s. 8.

ilim, irfan, kültür, iş, fazilet, zekâ, spor gibi alanlarda da kahramanları olduğunu savunmuş, İspanya karşısında zafer elde eden futbolcuların da bu sığata layık olduklarını ifade etmiştir⁵⁹.

Basında, ilk maçın ardından bilhassa federasyona yönelik yapılan sert eleştirilerin yerini bu defa coşkulu övgüler almıştır. En çok işlenen tema ise Millî Takımın genç bir iskelet üzerine kurulması olmuştur. Metin Mete, Türk futbolunun kurtuluşunun gençlere dayandığını savunmuş, Federasyon Başkanı Orhan Şeref Apak'ın göreve geldikten sonra takımı gençleştirmek yönünde tuttuğu yolun haksız eleştirilere maruz kalmış olsa da doğru bir yol olduğunu belirtmiştir⁶⁰.

Federasyon Krizi

Türkiye'nin, sürpriz bir şekilde favori İspanya'yı elemesi, İspanya'da bir krize yol açmıştır. Dünya Kupasına katılamamaları ve bilhassa üçüncü maçta Kubala'nın oynatılamaması, İspanya Futbol Federasyonunda ve FIFA içerisinde bazı istifalara yol açmıştır⁶¹. Türkiye'de ise zaferin getirdiği mutluluk, o güne kadar yaşanan birtakım sorunların üzerini örtse de bu geçici bir durum olmuş ve ilerleyen günlerde Futbol Federasyonunda Başkan Orhan Şeref Apak dahil olmak üzere birçok ismin istifasıyla sonuçlanan önemli bir kriz doğmuştur.

Esasında ortada tek bir sorun yoktur. Sadece ilk maçta alınan kötü sonuç da krizin sebebi değildir. Birçok sorunun bir araya gelmesi neticesinde ortaya çıkan ve giderek büyüyen bir kriz söz konusudur. Bunların temelinde bürokratik hantallığın, Türk spor kamuoyunun yarattığı gereksiz gerilimin ve günöbirlikçi anlayışın, Futbol Federasyonunun bağımsız olmayışının, İstanbul-Ankara arasındaki gerilimin yattığı söylenebilir.

Orhan Şeref Apak'ı istifaya sürükleyen görünürdeki asıl sorun, federasyon başkanlığı vazifesinin yanında Dışışleri Bakanlığı'nda çalışıyor olması ve bu vazifesi dolayısıyla zaman zaman yurtdışına çıkamamasıdır. Nitekim Madrid'deki ilk İspanya maçına da Apak bu nedenle katılmamış, maçtaki ağır yenilginin ardından Apak'ın maça gidemeyişi çeşitli spekülasyonlara sebep olmuştur. Dünya Kupası vizesi alındıktan sonra bu sorunun çözölmesini isteyen Apak, Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü tarafından desteklenmediğini belirterek istifa kararı almıştır⁶².

59 Muvakkat E. Talu, "Niçin Kahramandırlar", *Türkiye Spor*, 1 Nisan 1954, s. 2.

60 Metin Mete, "Doğru Yol", *Akşam*, 21 Mart 1954, s. 8; Metin Mete, "Gençliğe Kıymet Verenler Dâvayı Kazandı", *Akşam*, 23 Mart 1954, s. 8.

61 "İspanya'nın Futbol İşlerinde Karışıklık", *Cumhuriyet*, 20 Mart 1954, s. 1, 6.

62 "Orhan Şeref Apak'ın İstifası Meselesi", *Türkiye Spor*, 1 Nisan 1954, s. 1-2.

Yaşanan sorunlardan bir diğeri de Madrid'deki maçın ardından ortaya çıkmıştır. Federasyon ilk maçtaki mağlubiyetin ardından rövanşa daha iyi hazırlanmak için A, B, C ve Genç şeklinde dört takım oluşturmuştur. Gerek bu takımdaki oyuncuların milli maçlara daha iyi hazırlanabilmesi için gerekse kış şartlarının o yıl çok çetin geçmesi dolayısıyla Tuna'dan Boğaza buz kütlelerinin geldiği meşhur sene- lig maçları sekteye uğramıştır. Federasyon da maç yapamayan kulüpleri maddi anlamda zora sokmamak adına İspanya ile yapılacak İstanbul'daki maçın hasılatının bir bölümünü kulüplere vermeyi taahhüt etmiştir. Ancak Futbol Federasyonu ile kulüpler arasındaki bu anlaşmaya Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü birtakım mevzuat maddelerini gerekçe göstererek ayak uyduramamış ve kulüplere vad edilen yardımların yapılamaması söz konusu olmuştur⁶³.

Bürokrasinin yarattığı bir başka sorun ise Türkiye'ye Dünya Kupası yolunu açan küçük çocuk Franco'nun İsviçre'ye götürülmesi olmuştur. Türkiye gerek federasyon nezdinde gerek futbolcular gerekse bütün kamuoyu açısından bu konuda ilk andan itibaren istekli olsa da mart ayı sonunda çıkan bir haber son derece can sıkıcıdır. Habere göre Franco için yapılacak harcamayı Divanı Muhasebat kabul etmemiştir. Bu nedenle Franco'nun masrafları hususi olarak karşılanmadığı takdirde İsviçre'ye götürülmesine imkân yoktur⁶⁴. İlerleyen günlerde bu mesele çözülerek, Franco, Milli Takımın maskotu olarak İsviçre'ye götürülmüşse de bu durum gerilimi arttıran bir başka husus olmuştur.

Tüm bu sorunların üst üste gelmesi sonucunda Orhan Şeref Apak başkanlığındaki Federasyon ve Merkez Hakem Komitesi, Dünya Kupası'na yaklaşık bir buçuk ay kala 29 Nisan 1954 tarihinde aslında herkesçe bilinen ancak bir süredir erteledikleri istifalarını nihayet vermişlerdir. Yapılan açıklamalarda Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü ve bilhassa başında bulunan Cemal Alpman ile yaşanan zihniyet uyuşmazlığı ve Müdürlüğün, federasyonun her faaliyetini kösteklemesi istifaların gerekçesi olarak gösterilmiştir⁶⁵.

Apak'ın istifasının ardından bu önemli organizasyon öncesinde Türkiye derin bir krizle karşılaşmıştır. Apak ve federasyon üyelerinin istifalarını başka

63 "B. Terbiyesi U. Müdürlüğünün Kararsızlığı", *Cumhuriyet*, 18 Şubat 1954, s. 4.

64 "Franco'yu İsviçreye Götürmeğe İmkân Yok!", *Cumhuriyet*, 27 Mart 1954, s. 4; "Francoya Mahcup Olduk", *Galatasaray Spor Mecmuası*, 29 Mart 1954, S. 8, s. 4.

65 [Sulhi Garan], "Futbol Federasyonu ve Merkez Hakem Komitesi İstifa Etti", *Türkiye Spor*, 29 Nisan 1954, s. 1; [Muammer Taylak], "Futbol Federasyonu Azalarının İstifası ve Tepkileri", *Türkiye Spor*, 30 Nisan 1954, s. 1-2.

istifalar da takip etmiş, bir süre federasyon başkanı dahi bulunamamıştır. Yaklaşan turnuva öncesi ortaya çıkan bu duruma Türk spor basınında büyük tepki gösterilmiştir⁶⁶. Sonunda sorunun çözülmesi için dönemin önemli spor yazarları toplanmışlar ve Başbakan Adnan Menderes'e bir telgraf çekerek sorunun çözülmesini istemişlerdir. Menderes de bu konuyu hemen gündemine almış ve Ulvi Yenâl'in federasyon başkanlığına getirilmesiyle kriz en azından bir süreliğine aşılmıştır⁶⁷.

Bununla birlikte Apak'ın istifası ve yaşanan kriz karşısında basında daha çok Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü eleştirilmiştir. Semih Türkdoğan bir yazısında isim vermekten kaçınmakla birlikte "iyi hizmet ettikleri aşikâr insanları küstüre küstüre seçkin, tecrübeli idareci bulamaz hale gelmiş bulunuyoruz" sözleriyle Orhan Şeref Apak'ın istifasıyla sonuçlanan sürece eleştirisini ortaya koymuştur⁶⁸.

15 Mayıs günü görevi devralan Ulvi Yenâl zaten çok gecikmiş bulunan hazırlıklara hemen başlamış ve Beden Terbiyesi Umum Müdürü Cemal Alpman ile yaptığı toplantıda zamanlarının sınırlı olduğunu belirtmiş ve bu kısa süre zarfında neler yapılacağı konusunda bu konuda kamuoyunu bilgilendirmiştir. Kısaca özetlemek gerekirse Milli Takım oyuncularının sıkı bir kampa alınması ve 14 Haziran'da İsviçre'ye gidilmesi planlanmıştır⁶⁹.

Türkiye'nin kısıtlı bir zaman dilimi içerisinde, başta maddi olmak üzere birçok imkansızlıklar içerisinde yapmış olduğu hazırlık çalışmaları basında da irdelenmiştir. Sulhi Garan, Dünya Kupası'na hazırlanmak hususunda Türkiye'nin çok geride kaldığını savunmuş ve bunun temel sebebi olarak metotlu ve planlı düşünülmemesini gerekçe göstermiştir. Turnuvaya katılacak takımlar hazırlıklarını tamamlamak üzereyken Türkiye maddi sorunlar dolayısıyla İsviçre'de kamp yapamadığı gibi, burada kalacağı yeri bile kesinleştirememiştir. Turnuvada kullanılacak topu diğer takımlar idmanlarında kullanırken Türkiye buna benzer birçok imkansızlıkla boğuşmak durumundadır⁷⁰.

66 Halit Talayer, "Sadece 35 Gün Kaldı!.. Biz Hâlâ Uyuyoruz!..", *Türkiye Spor*, 13 Mayıs 1954, s. 1-2; Halit Kıvanç, "Türk Futbolu Böyle Başboş Bırakılamaz", *Türkiye Spor*, 14 Mayıs 1954, s. 1-2.

67 Kıvanç, *age.*, s. 68-69; "Spor Muharrirlerinin Dünkü Toplantısı", *Cumhuriyet*, 15 Mayıs 1954, s. 4.

68 Semih Türkdoğan, "Beden Terbiyesi İşlerimizdeki İdaresizlik!", *Cumhuriyet*, 17 Mayıs 1954, s. 4.

69 "Yeni Futbol Federasyonu Teşekkül Etti", *Cumhuriyet*, 16 Mayıs 1954, s. 1, 6; "Ulvi Yenâl'in Dünkü Basın Toplantısı", *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 1954, s. 4.

70 Sulhi Garan, "Her Şeyde Uzağı Görme Çok Büyük Bir Hünerdir", *Türkiye Spor*, 6

Mayıs sonunda Yalova'da kampa başlayan milliler, başta Bursa planlanmasına rağmen yapılan değişiklik neticesinde Emirgan'a geçmişler ve kampa burada devam etmişlerdir. Bu süreçte İstanbul takımlarından Beyoğluspor ile halkın yoğun ilgisini çeken ve farklı kazanılan iki hazırlık maçı yapmışlardır⁷¹. Aslında Türkiye için bu dönemde başka Millî Takımlarla hazırlık maçı yapma ihtimali belirmiş hatta buna yönelik davet dahi gelmişse de⁷² yaşanan federasyon krizi, bürokratik engeller ve futbola yönelik kısıtlı ve özgüveni eksik bakış açısı bunun gerçekleşmesini engellemiş ve oldukça kısıtlı bir hazırlık safhasıyla yetinilmek zorunda kalınmıştır. Bu yetersiz kamp süreci kuşkusuz Türkiye'nin Dünya Kupası performansını etkileyecektir.

Dünya Kupası'nda Türkiye Millî Takımı

Türk basını o zamana kadar sınırlı düzeyde ilgi gösterdiği futbol müsabakalarına özellikle de Dünya Kupası'na olan ilgisini ilk defa bu kadar arttırmıştır. Daha Türk Millî Takımı, İsviçre'ye gitmeden önce basın mensupları yola çıkmışlardır⁷³. Cumhuriyet gazetesi 13 Haziran'dan itibaren 6. sayfada Dünya Kupası'na özel bir yer ayıracağını duyurmuştur⁷⁴. Ayrıca maçları yerinde izlemek isteyenler için turlar da planlanmıştır⁷⁵. Tüm bunlar, Türk kamuoyunun turnuvaya olan ilgisini göstermektedir.

Hazırlıkların ardından 14 Haziran 1954 sabahı 19 futbolcu ve 4 idareciden oluşan Ulvi Yenal liderliğindeki katile İstanbul'dan uçakla yola çıkmıştır⁷⁶. Katileyi, İsviçre'de bulunan öğrenciler başta olmak üzere çok sayıda Türk bayrak ve pankartlarla karşılamıştır. Bu öğrenciler, maçlar için hazırlıklara hemen başlamışlar, ayrıca Almanya, Fransa ve İtalya'dan maçları seyretmek üzere İsviçre'ye gelecek Türkler için kalacak yer ve maçlar için bilet ayarlamaya çalışmışlardır⁷⁷.

Haziran 1954, s. 2.

71 "Millî Futbol Takımımızın Kampı", *Cumhuriyet*, 27 Mayıs 1954, s. 4; "Millî Takım Kampı Bugün Emirgan'a Naklediliyor", *Türkiye Spor*, 1 Haziran 1954, s. 1; "Millî Takım Namzedlerinin Son Maçı", *Cumhuriyet*, 12 Haziran 1954, s. 4.

72 "Millî Takımımız İki Maç İçin Brezilya'ya Davet Ediliyor", *Türkiye Spor*, 27 Nisan 1954, s. 1.

73 "Türkiye Spor Dünya Kupasında", *Türkiye Spor*, 10 Haziran 1954, s. 1-2; "Spor Ekibimiz Gitti", *Galatasaray Spor Mecmuası*, 14 Haziran 1954, S. 19, s. 3.

74 *Cumhuriyet*, 13 Haziran 1954, s. 1.

75 "Dünya Kupası Maçları İçin Tertib Edilen Seyahatler", *Cumhuriyet*, 28 Mayıs 1954, s. 4.

76 "Millî Takımımız Bugün İsviçre'ye Gidiyor", *Vatan*, 14 Haziran 1954, s. 1, 7; "Millî Takım Bugün Yola Çıkıyor", *Cumhuriyet*, 14 Haziran 1954, s. 6; Aykut Görkey, "Millî Takımımız Dün Sabah Uçakla Hareket Etti", *Türkiye Spor*, 15 Haziran 1954, s. 1-2.

77 "Dünya Kupası İçin İsviçre'de Son Hazırlıklar", *Cumhuriyet*, 11 Haziran 1954, s. 4.

İsviçre'ye ulaşan Millî Takım oyuncuları ilk günü dinlenerek geçirdikten sonra 15 Haziran'da Lozan'daki Olimpiyat Stadı'nda 500 kadar seyircinin takip ettiği küçük bir antrenman yapmıştır. Ardından 16 Haziran'da Dünya Kupası açılışına katılmışlardır⁷⁸.

Maça geçmeden evvel bu Dünya Kupası'nın son derece ilginç bir statüye sahip olduğunu belirtmek gerekir. Dört takımdan oluşan gruplarda iki seri başı takım, diğer iki takımla maç yapıyor, seri başı takımlar birbirleriyle oynamıyorlardı. Türkiye'nin grubunda Almanya ve G. Kore'nin yanında o dönemin en güçlü takımı ve turnuvanın favorisi Macaristan bulunmaktaydı. Gol averajı uygulanmıyor, puan eşitliği durumunda eleme safhasında olduğu gibi bir maç daha yapıyordu. Türkiye açısından seri başı olmak son derece önemliydi. Zira bu durumda Türkiye, Macaristan ile maç yapmayacaktı. Ancak Türkiye'nin seri başı olma hakkını alması da kolay olmamıştır. Zira FIFA İspanya'nın turu geçeceğini düşünerek 2. Grupta İspanya ve Macaristan'ı seri başı olarak düşünmüştür. Ancak Türkiye'nin büyük bir sürprize imza atarak İspanya'yı elemesi tabiri caizse işleri karıştırmıştır. FIFA bir süre Türkiye'nin seri başı olup olmamasını tartışmaya açmışsa da Türkiye'nin bu duruma gösterdiği tepki karşısında Türkiye'nin seri başı olmasını kabul etmek zorunda kalmıştır⁷⁹.

Bu statü dolayısıyla Türkiye, maçlara başlamadan evvel tüm planlarını buna göre şekillendirmiştir. Türkiye'nin hedefi, grubun zayıf halkası G. Kore'yi yenip, Almanya'dan bir beraberlik kopararak gruptan çıkmaktır. Millî Takım oyuncularının verdiği demeçlere de bu düşünce açıkça yansımıştır⁸⁰. Türk basınında da beklenti aynı yöndedir. Almanya'nın favori olduğu kabul edilmekle birlikte olası bir beraberliğin ardından, G. Kore'yi küçümsemekten elde edilecek bir galibiyetin turu getirmesi umut edilmiştir⁸¹.

Tarihi An: Başlama Vuruşu, Heyecan ve Hayal Kırıklığı

17 Haziran 1954 tarihinde saat 19.00'da Türkiye ile Almanya karşı karşıya gelmiştir. Bu Almanya'nın katıldığı üçüncü dünya kupası olurken, Türkiye'nin ise ilk dünya kupasıdır. Maç için çıkan biletler neredeyse bir

78 “Dünya Kupası Maçlarına Bugün Başlanıyor”, *Vatan*, 16 Haziran 1954, s. 1, 9.

79 “Millî Futbol Takımımızın İsviçre'deki Kat'i Durumu”, *Türkiye Spor*, 14 Nisan 1954, s. 1; Sulhi Garan, “Nahoş Bir Haber Aldım”, *Türkiye Spor*, 28 Nisan 1954 s. 2.

80 Cem Atabeyoğlu, “Millî Futbol Takımımızın Hareketi”, *Cumhuriyet*, 15 Haziran 1954, s. 6.

81 Sadun G. Savcı, “Şansımız”, *Vatan*, 16 Haziran 1954, s. 2; Necat Tarku, “İsviçre Mektupları, İsviçreliiler Dünya Kupası Maçlarını Merakla Bekliyor”, *Vatan*, 15 Haziran 1954, s. 6.

hafta öncesinden tükenmiştir⁸². Maç günü olan 17 Haziran tarihi de Türkiye açısından ayrıca bir önem taşımaktadır. Türk futbol tarihinin o zamana kadarki en önemli başarılarından birisi olan ve Turgay Şeren'e Berlin Panteri lakabını kazandıran Almanya galibiyeti tam üç sene önce 17 Haziran 1951'de alınmıştır⁸³. Federasyon Başkanı Ulvi Yenil da basına verdiği bir demeçte bunu hatırlatmış ve galibiyete olan ümidini dile getirmiştir⁸⁴.

Radyolardan naklen yayınlanan maç⁸⁵ Wankdorf Stadı'nda yaklaşık 45 bin seyircinin önünde oynanmıştır. Seyircilerin büyük çoğunluğu Almanlardan oluşmakla birlikte, İsviçre ve civar ülkelerden gelen çoğu öğrenci Türklerde maça ilgi göstermişlerdir. Maça hızlı başlayan taraf beklenenin aksine Türkiye olmuş ve henüz 2. dakikada Suat Mamat'ın golüyle Türkiye 1-0 öne geçmiştir⁸⁶. Bu beklenmedik gol karşısında az sayıdaki Türk taraftarın ve Türk Milli Takım oyuncularının sevincinden başka sesin duyulmadığı statta büyük bir sessizlik hâkim olmuştur⁸⁷.

Türkiye'nin sürpriz golü Almanya'yı daha da hırslandırırken, Türkiye'yi ise heyecana düşürmüştür. Golün ardından üst üste pozisyonlar yakalayan Almanya 14. dakikada Schaeffer ile beraberliği yakalamıştır. Bu golün ardından oyun karşılıklı olarak dengelenmiş ve ilk yarı 1-1 sona ermiştir. İkinci yarıнын başında kullanılan bir korner sonrasında yakalandığı kontratakla gol yiyen Türkiye, golün şaşkınlığını atamadan üçüncü golü kalesinde görmüş ve dengesini kaybetmiştir. Turgay kalesinde çok sayıda kurtarış yapmışsa da maç 4-1 Almanya üstünlüğü ile sona ermiştir⁸⁸.

Federasyon Başkanı Ulvi Yenil maçın hemen ardından verdiği mülakatta hayal kırıklığına uğradığını çünkü çok ümitli olduklarını belirtmiş bununla birlikte sonucun oynanan oyunlara bakıldığında tabii olduğunu açık

82 "Türkiye-Almanya Maçı İçin Bilet Kalmadı", *Cumhuriyet*, 10 Haziran 1954, s. 1, 6.

83 Sulhi Garan, "İmtihan Yarın", *Türkiye Spor*, 16 Haziran 1954, s. 2.

84 "(Manalı Bir Gün) 17 Haziran 1951 de Olduğu Gibi: Berlin Galibiyetinin Yıldönümünde Almanları Gene Mağlup Edebiliriz", *Türkiye Spor*, 2 Haziran 1954, s. 1-2.

85 "Türkiye-Almanya Maçını Radyolarımız Naklen Verecek", *Cumhuriyet*, 17 Haziran 1954, s. 6. Maçı radyolardan takip edemeyen vatandaşlar, telefonlarla gazeteleri arayarak sonucu öğrenmeye çalışmışlardır. İlhan Bardakçı, "Asıl Maç", *Türkiye Spor*, 19 Nisan 1954, s. 1-2.

86 "Türk Milli Takımı Dün Almanyaya 4-1 Yenildi", *Cumhuriyet*, 18 Haziran 1954, s. 1, 8.

87 Kıvanç, *age.*, s. 80.

88 "Türk Milli Takımı Dün Almanyaya 4-1 Yenildi", *Cumhuriyet*, 18 Haziran 1954, s. 1, 8; "Almanya Türkiye Milli Takımını Dün 4-1 Yendi", *Vatan*, 18 Haziran 1954, s. 1, 7; Kıvanç, *age.*, s. 80-82.

yüreklilikle ifade etmiştir⁸⁹. Öte yandan selefi Şeref Apak, verdiği demeçte bu ağır neticeyi hiç beklemediğini, Almanların yenilebileceğini en azından daha hafif bir mağlubiyet olması gerektiğini dile getirmiştir. Maçı radyodan takip ettiğini belirten Apak, gelişen sonuç karşısında bir ara radyoyu kapatmak istediğini söylemiş, bu ağır mağlubiyetin sebebi olarak taktik hataları, kadro seçimindeki yanlışlıkları gerekçe göstermiştir⁹⁰.

Maçın ardından basında çıkan yazılarda yer yer sert eleştiriler görülmekle birlikte umutlar henüz tamamen kaybolmamıştır. Türkiye'nin G. Kore'yi, Macaristan'ın ise Almanya'yı yenmesi son derece olağan sonuçlar olarak beklenmektedir.

Vatan'dan Sadun Savcı, mağlubiyetin nedenleri üzerinde durmuş, sonucun hem taktik hem de psikolojik hatalardan kaynaklandığını ileri sürmüştür. Almanya ile üçüncü bir maçın olasılığına dikkat çekerek aynı hataların yapılmaması durumunda Türkiye'nin bir şansı olabileceğini dile getirmiştir⁹¹. Necat Tarku ise tribünlerdeki Alman üstünlüğüne dikkat çekerek oyun sırasındaki ısıklık ve bağırışların, oyunları üzerinde etkili olduğunu söylemiştir. Ayrıca hakemin yönetiminden şikâyet etmişse de yenilginin asıl sorumlusu olarak Milli Takım Antrenörü Sandro Puppo'yu göstermiştir. Tarku'ya göre sonucun bu şekilde ortaya çıkmasında kötü taktik ve müdafaadaki sistem-sizlik etkili olmuştur. Puppo'ya yönelik sert eleştirilerinde, Puppo'nun Türk gazetelerine yönelik tavrının etkili olduğu anlaşılmaktadır. Zira Puppo, Türk gazetecileri maçtan evvel ve devre arasında soyunma odasına almamış, bu durum gazeteciler tarafından tepkiyle karşılanmıştır⁹².

Türk spor camiasının önemli isimlerinden Gündüz Kılıç basındaki diğer isimlerden ayrılarak son derece gerçekçi yazılar kaleme almıştır. Kılıç yazısına öncelikle Türk spor basınına yönelik bir eleştiriyle başlamıştır. İsviçre'ye giden Türk gazetecilerin daha “ayaklarının tozlarını silmeden” telgraf-lara ve telefonlara sarılarak bilhassa yabancı otoritelerin Türkiye hakkındaki “pöhpöhlerini” ulaştırmalarını ve buradan yola çıkan Türk basınının gerçeklikten uzak hamaset dolu yazılarını eleştirmiştir. Kılıç gerçekçi olmak lazım geldiğini, asıl bunun Türk futboluna fayda sağlayacağını belirttiikten sonra tekrar tekrar çalışmak gerektiğini zikretmiştir⁹³.

89 “Ulvi Yenal, Daha İyi Oynıyabilirdik, Diyor”, *Vatan*, 19 Haziran 1954, s. 6.

90 “O. Şeref Apak Alınan Neticeden Müteessirim Diyor”, *Vatan*, 19 Haziran 1954, s. 6.

91 Sadun G. Savcı, “Dört Nokta”, *Vatan*, 19 Haziran 1954, s. 2, 4.

92 N. Tarku, “Almanlara Neden Mağlûp Olduk”, *Vatan*, 18 Haziran 1954, s. 8.

93 Gündüz Kılıç, “(4-1)in Akla Getirdikleri”, *Vatan*, 20 Haziran 1954, s. 14; Gündüz Kılıç, “Mantık ve İnsafla Düşününce”, *Galatasaray Spor Mecmuası*, 21 Haziran 1954, S. 20, s. 3.

Farklı Galibiyet ve Yeşeren Umutlar

Almanya karşısında alınan farklı mağlubiyet ve yaşanan hayal kırıklığının ardından Türkiye'nin karşısında bu defa kapalı bir kutu sayılabilecek ve daha zayıf bir kadro ile İsviçre'ye gelen G. Kore bulunmaktadır. Kore Savaşı münasebetiyle taraflar arasında maçtan evvel dostane bir hava esmiş, Güney Kore antrenörü Türkiye'nin soyunma odasına gelerek kendileri için kanlarını döken silah arkadaşları Türklerin, futbol takımına muvaffakiyet temennisinde bulunmuştur⁹⁴.

Baştan sona Türkiye'nin mutlak üstünlüğü ile geçen maçta Türkiye verilme-yen iki golüne, direktten dönen iki topuna rağmen 7-0 gibi farklı bir üstünlük elde etmiştir. Maçın ikinci yarısı adeta bir antrenman havasında geçmiş, maçın sonlarına doğru iyice yorgun düşen Koreli futbolcular “çömelip dizlerini oğuşturmaya” başlamışlardır⁹⁵.

Galibiyetin ardından Almanya'nın Macaristan'a yenilmesiyle birlikte Türkiye ile Almanya eşit puana sahip olmuşlar ve statü gereği Almanya ile beklenen üçüncü maçın yapılması gerekmiştir. Kore karşısındaki mutlak üstünlük Türk Milli Takımının Almanya'ya karşı bu defa daha dirençli bir oyun ortaya koymasına ve turu geçmesine olan inancı yeşertmiştir⁹⁶.

İlk Dünya Kupası Macerasının Trajik Sonu

G. Kore karşısında oynanan etkili futbol ve alınan farklı galibiyet ilk maçtaki kötü sonuca rağmen bu defa bir sürpriz yapılabileceğine dair umutları yeşertmiştir. Ancak daha en başından kimi olumsuzluklar ortaya çıkmıştır. İlk iki maçtan farklı olarak, o güne kadar Milli Takımın önde gelen oyuncularını Suat, Burhan ve Turgay, sakatlık ve yorgunluk gerekçesiyle maç kadrosundan çıkarılmışlardır⁹⁷.

Türkiye'nin yazılı ve sözlü ricalarına rağmen maçın Zürih'te oynanması ikinci bir sorun teşkil etmiştir. Zira Zürih şehri Alman nüfusunun, Alman kültürünün hâkim olduğu bir yerdir. Yapılan girişimler maçın oynanacağı şehri değiştirmeye yetmemiştir. Bu nedenle Türkiye, yine deplasman şartları

94 “Güney Kore'liler: “Silah Arkadaşlığı Yaptığımız Türkler ile Karşılaşmaktan Zevk Duyduk”, dediler., *Türkiye Spor*, 21 Haziran 1954, s. 1.

95 “Takımımız Koreyi Dün 7-0 Yendi”, *Cumhuriyet*, 21 Haziran 1954, s. 1, 6.

96 “Türkiye, Güney Kore Milli Takımını Dün 7-0 Yendi”, *Vatan*, 21 Haziran 1954, s. 6.

97 “Bugün İsviçre'de Almanya ile İkinci Maçımızı Oynuyoruz”, *Cumhuriyet*, 23 Haziran 1954, s. 6.

altında maçı oynamak zorunda kalmıştır. Maçtan önce karşılaşılan bir başka sorun da hakem konusundadır. Maçın başlamasına çok az bir zaman kala müsabakanın İskoç hakemi değiştirilmiş ve yerine daha önce Türkiye'nin Madrid'de 4-1 kaybettiği karşılaşmayı yöneten ve Türk tarafında pek de olumlu bir iz bırakmayan Fransız hakem Vincent getirilmiştir. Cumhuriyet gazetesinde çıkan bir habere göre son ana kadar durumda bir değişiklik olmamış hatta İskoç hakem takımlarla görüşmeler yapmış, forma ve krampon kontrollerini dahi gerçekleştirmiştir. Hakem düdüğü boynunda sahaya çıkmak üzereyken FIFA yetkililerinden Stanley Rous gelerek İskoç hakemin elinden düdüğünü alıp Fransız hakeme vermiş, bunu yaparken de “müteessirim” demekle yetinmiştir. Haberde bunun sebebi olarak Türkiye'nin fazla seyircisinin olmaması ve buna bağlı olarak fazla para getiren bir takım olmaması gösterilmiştir. Ayrıca FIFA'nın baştan beri Türkiye'ye sıcak bakmadığı, seri başı olmak hususunda da bu nedenle sorun çıkardığı iddia edilmiştir⁹⁸.

23 Haziran 1954 tarihinde her zaman olduğu üzere yine Türk radyolarından naklen yayınlanan maç beklendiği üzere Alman seyircilerin çok güçlü olduğu bir atmosferde başlamıştır. 30 bine yakın seyircinin yaklaşık 25 bini Alman seyircilerden oluşmaktadır. Yukarıda da belirtildiği üzere maç başlamadan hemen önce hakemin değiştirilmiş olması ve hakemin daha önce Türk tarafıyla hoş hatıralara sahip bulunmayan bir isim olması rahatsızlık yaratmıştır. Bu atmosferde başlayan maça Almanlar hızlı girmiş ve Türk Millî Takımının da yaptığı basit hatalardan faydalanarak ilk 15 dakika dolmadan 2-0 öne geçmeyi başarmıştır. Buna rağmen Türkiye oyunu dengelemek istemiş bu arada 18. dakikada bir gol bulmuşsa da gol ofsayt gerekçesiyle sayılmamıştır. Giderek baskısını arttıran Türkiye 21. dakikada skoru 2-1'e getirmiştir. Hemen bir dakika sonra penaltı beklenmişse de hakem aynı kanaatte olmamıştır. 25. dakikaya doğru gelindiğinde maçtan önce başlayan aksiliklere bir yenisi eklenmiştir. İkinci İspanya maçında Kubala'yı durduran savunma oyuncusu Çetin sakatlanmış, oyuncu değişikliği kuralı bulunmadığından takımı eksik bırakmamak adına sağ açık mevkiine giderek sekerek de olsa durumu idare etmeye çalışmıştır. Fakat ikinci yarı başladıktan 5 dakika sonra daha fazla dayanamayarak oyunu terk etmiştir. Bu arada fiili olarak bir kişi eksik kalan Türkiye bir gol daha yiyerek ilk yarıyı 3-1 geride kapatmıştır. İkinci yarı 10 kişi kaldıktan sonra Türkiye üstünlüğü tamamen Almanya'ya

98 Samim Var, “Maçtan Beş Dakika Evvel Değiştirilen Hakem”, *Hürriyet*, 25 Haziran 1954, s. 8; “FIFA'nın Bize Çıkardığı Müşkülât”, *Cumhuriyet*, 30 Haziran 1954, s. 6.

kaptırmış gelen gollerle maçtan tamamen kopmuştur. İkinci yarıda bir gol bulan Türkiye kalesinde 4 gol görmüş ve maç 7-2 Almanya'nın üstünlüğüyle sona ermiştir⁹⁹.

Dönemin basınında çıkan yazılardan tüm Türkiye'nin radyoları başında toplandığı ve maçı heyecanla takip ettiği anlaşılmaktadır. Vatan gazetesi yazarlarından Enis Tahsin Til, futbolla pek haşır neşir olmadığını belirtmekle birlikte halkın maça olan ilgisini çok güzel resmetmektedir. İnsanlar maçı dinlemek üzere radyoların etrafında toplanıp halkalar oluşturmuş, her sokaktan, evden, otomobilden maçı anlatan spikerin sesi işitilmektedir. Radyodan dikkatle maçı dinleyenlerin bir şey söylemeden sadece "Ah!" diyerek üzüntülerini göstermişlerdir¹⁰⁰. Türk halkının maça olan ilgisini ve heyecanını gösteren bir başka haberde ise maçı radyodan takip eden bir vatandaş, sinirlerine hâkim olamamış, 800 lira değerindeki radyosunu yere atıp ezerek kullanılamayacak hale getirmiş, zorlukla teskin edilebilmiştir. Dahası gazetecilere verdiği demeçte "Çok müteessir oldum. 800 lira değil 8000 liralık dahi bir radyo olsaydı, aynı şeyi yapmaktan hiçbir zaman çekinmezdim", demekten de geri durmamıştır¹⁰¹. Böylesi bir heyecanla takip edilen ve ağır bir yenilgiyle sonuçlanan maçın ardından Türk basınında birçok kişiye yönelik sert eleştiriler yapılmıştır.

Tepkilerin odağındaki isimler arasında maçın Fransız hakemi Raymond Vincenti ve FIFA bulunmaktadır. Fransız hakem, Almanların sert oynamasına göz yummakla eleştirilmiştir. Türkiye'nin bu nedenle yaklaşık 60 dakika 10 kişi oynadığı, ikinci yarı bir ara yine sakatlık nedeniyle sahada 9 kişi kaldığı bunun müsebbibinin de sertliğe izin veren Fransız hakem olduğu dile getirilmiştir. Bunun dışında Türkiye'nin yediği bir golün ofsayt olduğu, kritik bir anda penaltısının verilmediği gibi başka pozisyonlar sayılmış ve hakemin beynelmilel sıfatı taşıyamayacak kadar kötü bir hakem savunulmuştur¹⁰². Hakem kararları sonraki günlerde de tartışılmaya devam edilmiş, özellikle Türkiye'nin ofsayt gerekçesiyle verilmeye golü başta kimi pozisyonlar üzerine tartışmalar açılmıştır¹⁰³.

99 "Almanya'ya Dün 7-2 Yenildik", *Cumhuriyet*, 24 Haziran 1954, s. 6; "Yanlış Taktik ve Hatalı Tertip Yüzünden Hezimete Uğradık: 2-7", *Türkiye Spor*, 24 Haziran 1954, s. 1-2; Kıvanç, *age.*, s. 86.

100 Enis Tahsin Til, "Neden Yenildik?", *Vatan*, 25 Haziran 1954, s. 7.

101 "Bir Adam Türk-Alman Maçını Dinlerken Radyosunu Parçaladı", *Cumhuriyet*, 25 Haziran 1954, s. 8.

102 "Türk-Alman Maçından Notlar", *Cumhuriyet*, 24 Haziran 1954, s. 6. Maçı takip eden gazeteci Halit Kıvanç da bu sakatlığın takımı çok etkilediği kanaatinde. Ona göre sakatlık olmasaydı sonuç 7-2 olmazdı. Kıvanç, *age.*, s. 86.

103 "Ofsayd mı Değil mi?", *Cumhuriyet*, 26 Haziran 1954, s. 8.

Türkiye Futbol Federasyonu ve teknik kadro da sert eleştirilerden nasibini almıştır. Zaten o güne kadar Türk basınıyla arası pek de iyi olmayan ve kendisine karşı kullanılan dilden anlaşıldığı kadarıyla basının pek sevmediği Sandro Puppo hedef tahtasına konulmuş ve uyguladığı müdafaa taktiğinin işe yaramadığı belirtilmiştir. Federasyon idarecileri ise maçın Zürih'te oynanmasını ve daha evvel 4-1'lik İspanya maçını yöneten hakemin maçı üzerine almasını engelleyemedikleri için eleştirilmişlerdir¹⁰⁴. Sandro Puppo ise aslında ilk maça kıyasla daha iyi bir oyun oynadıklarını fakat 10 kişi oynamalarının kendilerini son derece olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Ayrıca kimsenin değinmediği başka bir meseleye dikkat çekmiş ve İsviçre yemeklerine alışmadıklarını, oyuncularının geldikleri zamandan beri kilo kaybettiklerini ve zayıf düştüklerini belirtmiştir. Takımdaki geleceğine dair de açıklamalar yapan Sandro Puppo, Türkiye'ye dönüp dönmeyeceğinin belli olmadığını söylemişse de kısa bir süre sonra sessiz sedasız Milli Takımdaki görevinden ayrılmış ve Milli Takımın maskotu olarak İsviçre'ye getirilen Franco Gemma ile İtalya'ya dönmüştür¹⁰⁵. Kısa bir süre sonra da Barcelona ile anlaşarak Türkiye ile Dünya Kupası yolunda ellediği İspanya'nın yolunu tutmuştur¹⁰⁶.

Eleştirilerin odağındaki isimlerden Federasyon Başkanı Ulvi Yenal, yaptığı basın toplantısında Çetin'in sakatlığının takımı çok etkilediğini savunmuş ve ayrıca hakemin yönetimiyle alakalı şikâyetlerini dile getirmiştir¹⁰⁷. Yenal'a göre 1951'de Türkiye, Almanya'yı yenmişse de o zamandan sonra Almanya istikrarlı bir şekilde güçlenirken Türk Millî Takımının en büyük sorunu istikrar olmuştur. Turnuvaya iyi hazırlanamadıklarının farkında olan Yenal bunu açık sözlülükle dile getirmekten geri kalmamıştır¹⁰⁸.

Basında sıklıkla dile getirilen eleştirilerden birisi kurulan kadronun yanlışlığı üzerinedir. Bilhassa Suat, Turgay ve Burhan'ın son maçta oynatılmaması ve yerlerine oynayan oyuncuların hataları, savunmadaki bireysel hatalar büyük eleştiri konusu olmuştur¹⁰⁹. Bu konuya da ayrıca değinen Ulvi Yenal,

104 “Türk-Alman Maçından Notlar”, *Cumhuriyet*, 24 Haziran 1954, s. 6.

105 “Sandro Puppo'nun Beyanâtı”, *Vatan*, 25 Haziran 1954, s. 8.

106 “Sandro Puppo ‘İspanya'nın F.C. Barcelona'sına Antrenör Oldu’”, *Türkiye Spor*, 5 Ağustos 1954, s. 1.

107 “Sandro Puppo'nun Beyanâtı”, *Vatan*, 25 Haziran 1954, s. 6; “7-2'lik Mağlûbiyet İçin Neler Söylendi?”, *Cumhuriyet*, 25 Haziran 1954, s. 8.

108 Ulvi Yenal: Almanları Yenemezdik”, diyor, *Vatan*, 29 Haziran 1954, s. 8.

109 [Cezmi Zallak], “Almanya Mağlûbiyetinin Sebepleri”, *Cumhuriyet*, 25 Haziran 1954, s. 6; Necat Tarku, “İsviçre Mektupları, Almanlara 7-2 Neden Mağlûp Olduk”, *Vatan*, 27

kilometrelerce uzaktan kadro kurmanın mümkün olmadığını savunmuş, kadroda olmayan oyuncuların bazılarının yorgun, bazılarının ise maçı kaldıramayacak şekilde asabi olduğunu belirtmiştir¹¹⁰.

Meseleye daha soğukkanlı yaklaşan Alp Zirek alınan sonuçların istenildiği gibi olmamakla birlikte bu durumun Türkiye'ye özgü olmadığını, çok daha ağır sonuçlar alan millî takımlarda bu kadar gürültü kopmadığını belirtmiştir. Türkiye'nin turnuvaya yeterince hazırlanamadığını söylemekten geride durmayan Zirek, futbol konusunda Türkiye'nin kat etmesi gereken uzun bir yol olduğunu belirtmiş ve daha evvel Gündüz Kılıç'ın da dikkat çektiği üzere kendimizi dev aynasında görmekten vazgeçmemiz gerektiğini ifade etmiştir¹¹¹.

Federasyon Başkanı Yenal'ın basına verdiği izahatta söylediği bazı sözler Türkiye'nin Dünya Kupası'na yönelik yaklaşımının henüz çok basit düzeyde olduğunu ve bu konuda bir vizyonu bulunmadığını göstermektedir. Yenal basın açıklamasında turnuvaya hazırlanmak için çok az zamanlarının olduğunu ve ellerindeki kısa zamanda en iyi hazırlığı yapmaya çalıştıklarını belirttikten sonra turnuvaya iştirak etmemenin en doğru hareket olacağını savunmuştur. Ancak üst üste iki defa turnuvaya katılmamanın Türkiye'ye FIFA nezdinde sorun yaratacağı için katıldıklarını ifade etmiştir. Dahası konuşmasının bir yerinde ilk maçın ardından turnuvadan çekilmekten bahsetmesi de oldukça dikkat çekicidir¹¹². Bu sözler yukarıda da belirtildiği üzere Türkiye'nin Dünya Kupası'na henüz yeterince ciddi bir surette yaklaşmadığını göstermektedir.

Basında da buna benzer yaklaşımlara sayısı az olmakla birlikte rastlanmaktadır. Vatan gazetesinden İhsan Ada, sporun bir halk eğitimi, fert ve kitle ahlakının durulaşması, düşünce ve beden yapısının geliştirilmesi için yapıldığını savunmuş, gösteriş, para, oyalanma amaçlı yapılmasına karşı çıktığını ifade etmiş, Dünya Kupası'na karşı mesafeli bir duruş ortaya koymuştur¹¹³.

İktidardaki Demokrat Parti'ye yakınlığıyla bilinen Zafer gazetesi en sert eleştirileri yapan yayın organlarından birisidir. Zafer gazetesinin bu "faciadan" Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü'nü mesul tutması oldukça dikkat

Haziran 1954, s. 8; Kemal Aydar, "Ağır Mağlubiyetimizin Mes'ulleri Kimlerdir?", *Vatan*, 25 Haziran 1954, s. 8.

110 "Ulvi Yenal, Almanları Yenemedik, Diyor", *Vatan*, 29 Haziran 1954, s. 8.

111 Alp Zirek, "Hani... Neredeyse...", *Türkiye Spor*, 29 Haziran 1954, s. 1-2.

112 "Ulvi Yenal'ın Basına Verdiği İzahat", *Cumhuriyet*, 25 Haziran 1954, s. 1, 4.

113 İhsan Ada, "Gerekçeli Yenilme", *Vatan*, 29 Haziran 1954, s. 6.

çekicidir¹¹⁴. Alınan farklı sonuç millî itibarın zedelenmesi olarak değerlendirilmiş ve buna müsaade edilmemesi gerektiği savunulmuştur. Zafer gazetesine göre buna sebep olanlar görevlerinden alınmalıdır. Bu noktada birinci mesul olarak da Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü gösterilmiştir¹¹⁵. Yine Zafer gazetesi adına Kupayı İsviçre'de takip eden Haydar Özakman, yenilen gol sayısına dikkat çekerek “Kalemizi 7 gole peşkeş çekenler” ifadesini kullanmış ve buna sebep olarak takımın yanlış kurulmasını ve turnuvaya yeterince hazırlanılmamasını gerekçe göstermiştir¹¹⁶. Adviye Fenik ise son derece alaycı bir yazıyla Millî Takımı tepeden tırnağa eleştirmiştir¹¹⁷.

Turnuvanın Ardından

Türkiye ve Dünya Kupası temalı tartışmalar turnuvanın tamamlanmasının ardından bir müddet daha devam etmiştir. Bu tartışmalar çalışmada da görüldüğü üzere Dünya Kupası elemelerindeki ilk İspanya maçından itibaren başlamış ve her olumsuz sonuç karşısında giderek şiddetlenmiş, bazı isimler sorumlu olarak gösterilmişlerdir. Bu tartışmalarda daha önce yaşanan federasyon başkanlığı krizinin de etkileri bulunmaktadır. Tüm bu tartışmaların zaman zaman yapıcı etkileri olmuşsa da Türkiye'nin Dünya Kupası serüveninde olumsuz sonuçlar da yaratmıştır.

Zaman zaman tartışmalar Şeref Apak ve yeni federasyon yahut Umum Müdürlük arasındaki bir kavgaya dönüşmüştür. Bu bağlamda çok sert eleştiriler karşılıklı olarak dile getirilmiştir¹¹⁸. Apak, Zafer gazetesinde bir dizi yazı yazarak önce kendilerinin istifasıyla sonuçlanan süreci tekrar hatırlatmış ve neden istifa ettiklerine dair daha detaylı bilgi vererek açıkça Umum Müdürlüğünü bürokratik sorunlar çıkarmakla ve kendilerine engel olmakla suçlamıştır¹¹⁹. Ardından Millî Takımı başarısız olarak addederek bu başarısızlığın nedenlerinin arkasında yatan sebebi idaresizlik olarak göstermiştir¹²⁰.

114 “Bu Faciaya Sebep Olanlar Mutlaka Aranmalıdır”, *Zafer*, 24 Haziran 1954, s. 1, 5.

115 Ç. K. Ş., “Mesele Çok Ciddidir!”, *Zafer*, 24 Haziran 1954, s. 1, 6.

116 [Haydar Özakman], “Almanlar Dün Baraj Maçını 7-2 Kazandı”, *Zafer*, 24 Haziran 1954, s. 6.

117 Adviye Fenik, “Maskot!”, *Zafer*, 24 Haziran 1954, s. 3.

118 “Uğradığımız Hezimet İçin Bir Açıklama Yapılacak”, *Vatan*, 28 Haziran 1954, s. 8; Gündüz Kılıç, “Pot”, *Vatan*, 27 Haziran 1954, s. 8.

119 Orhan Şeref [Apak], “Bir Hezimetin İçyüzü, Niçin İstifa Ettik?”, *Zafer*, 27 Haziran 1954, s. 1, 5.

120 Orhan Şeref [Apak], “Bir Hezimetin İçyüzü, Niçin Yenildik?”, *Zafer*, 29 Haziran 1954, s. 1, 7.

Fakat Almanya karşısında alınan 7-2'lik ağır mağlubiyetin sıcaklığı sırasında yapılan sert eleştiriler, Almanya'nın kupada başarılı bir şekilde ilerlemesi karşısında giderek azalmış, hele hele Almanya'nın sürpriz bir şekilde Macaristan'ı yenerek kupayı almasıyla eleştiriler bir ölçüde tersine dönmüş ve o zaman kadar yapılan eleştirilerin haksızlığı dile getirilmeye başlanmıştır¹²¹.

Türk basınının önemli isimlerinden Burhan Felek, federasyona yönelik ithamların haksız olduğunu belirttikten sonra gerçekçi olmak gerektiğini, Türk futbolunun çok fazla eksiğinin bulunduğunu belirttikten sonra çözüm reçetesini sunmuştur. Felek, bunu düzeltmek için uzun vadeli çalışma ve araştırma yapılmasını ve kararlı olunmasını aksi takdirde elde edilecek başarıların tesadüften öteye geçmeyeceğini savunmuştur¹²². Alp Zirek ise Dünya Kupası'nda ortaya çıkan sonucun kendilerini tatmin etmemekle birlikte yapılması gerekenin mesul aramak değil bu durumun sebeplerini aramak olduğunu ifade etmiştir¹²³. Eşref Şefik de mesuliyetin şahıslara yüklenmeye çalışıldığını ancak bunun doğru olmadığını savunmuş, Türkiye'de futbol anlayışının Avrupa'dan geride bulunduğunu belirttikten sonra çözüm için birtakım önerilerde bulunmuştur¹²⁴.

Halit Kıvanç, bu turnuvaya ait anekdotları arasında TFF Başkanı Ulvi Yenel'in mükemmel Fransızcasıyla toplantılarda, basın demeçlerinde saygınlık görmesini güzel bir anı olarak kaydetmiş, Turgay Şeren'in saha dışında yabancı gazetecilere Fransızca demeç vererek dikkat çekmesini ve iyi bir imaj verdiğini belirtmiştir¹²⁵. Kıvanç'ın bu yaklaşımı Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren benimsediği muasır medeniyetler arasında yer alma hedefiyle de örtüşmektedir. Türkiye, Atatürk'ün de işaret ettiği muasır dünyaya dâhil olmayı seçerken bunu sadece siyasi ve kültürel olarak değil, sanattan spora, turizmden mimariye geniş bir yelpazede gerçekleştirmeyi arzulamıştır. Kıvanç'ın yaklaşımı da bunun bir ifadesidir.

121 Nuri Bosut, "Dünya Kupası Futbol Maçları Münasebet ile", *Cumhuriyet*, 6 Temmuz 1954, s. 4; Halit Talayer, "Almanya Finali Oynarken", *Türkiye Spor*, 4 Temmuz 1954, s. 1-2.

122 Burhan Felek, "Hayal ve Hakikat", *Cumhuriyet*, 8 Temmuz 1954, s. 4.

123 Alp Zirek, "Mes'ul Değil, Sebep Aramalıyız", *Türkiye Spor*, 7 Temmuz 1954, s. 1-2.

124 Eşref Şefik, "Yine Mesuliyetin Tamamını Şahıslara Yüklemek Niyetindeyiz.", *Hürriyet*, 28 Haziran 1954, s. 8.

125 Kıvanç, *age.*, s. 87.

Sonuç

Dünya futbolunun zirvesi, Halit Kıvanç'ın tabiriyle “Kupaların Kupası” Dünya Kupası, İkinci Dünya Savaşı yılları istisna olarak kabul edilirse ilk düzenlendiği 1930 yılından sonra düzenli olarak gerçekleştirilmiş, Türkiye de tarihinde iki defa bu organizasyona katılma başarısı göstermiştir. Bu çalışmada Türkiye'nin katıldığı ilk Dünya Kupası yarı belgesel tarzda ele alınmaya çalışılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası dünya önemli bir değişim süreci yaşarken, Türkiye de bunun dışında kalmamıştır. Türkiye’de çok partili hayata geçiş, siyasi ve ekonomik liberalizasyon gibi başta siyasi ve ekonomik anlamda önemli bir değişim süreci yaşanırken bunun sosyo-kültürel etkilerinin de olması kaçınılmazdır. Bu etkiyi futbolda da görmek mümkündür. Türk futbolu 1950’li yıllara gelindiğinde önemli bir atılım süreci gerçekleştirmiştir. Bunun en ciddi örneklerinden birisi Türkiye’nin Dünya Kupası’na katılmasıdır. Her ne kadar ilk turda elenmiş olsa da sürecin en başından en sonuna kadar yaşanan türlü olumsuzlara rağmen Türkiye’nin başarılı bir mücadele ortaya koyduğunu söylemek gerekir.

Bu başarıyı getiren önemli adımlardan birisi genç oyunculara yönelik yapılan yatırımlardır. İkinci Dünya Savaşı sonrası bir genç millî takım kurulmuş, atılan bu temeller başarılı sonuçlarla taçlandırılarak sürdürülmüştür. Genç Millî Takım, İsviçre’deki Dünya Kupası’ndan kısa bir süre önce düzenlenen 1954 Dünya Genç Millî Takımlar Şampiyonası’nda oldukça başarılı maçlar çıkarmış ve dördüncülük kazanmıştır.¹²⁶ Türkiye futbolda 1950’li yıllarda iyi bir jenerasyon yetiştirmiş ve buna mukabil içinde bulunduğu koşullar çerçevesinde nispeten başarılı sonuçlar elde etmiştir. Ancak bu parlak jenerasyondan ne yazık ki yeterince istifade edilememiş ve yaşanan atılım sürecinin sonunda elde edilen başarılar oldukça sınırlı kalmıştır. 1950 Dünya Kupası’na hak kazanıldığı halde katılmaması, 1958 Dünya Kupası elemelerine çeşitli gerekçeler öne sürerek iştirak edilmemesi, federasyon içerisinde yaşanan sorunlar ve bunların basında yol açtığı zararlı polemikler gibi çeşitli nedenler dolayısıyla elde edilen başarının zirve noktası 1954 Dünya Kupası’na katılmak olmuştur. Var olan potansiyel yeterince kullanılamamıştır. Bunun sebepleri hakkında çok çeşitli sebepler öne sürmek mümkündür.

126 [Halit Kıvanç], “Türk Takımı Arjantine’e 1-0 Mağlup Olarak Dünya Üçüncülüğünü Kaybetti”, *Türkiye Spor*, 20 Nisan 1954, s. 1-2.

Bu çalışmada tespit edilen sebeplerden birisi Türkiye'nin Dünya Kupası'na ve futbola bakışında önemli bir vizyon eksikliğinin bulunmasıdır. Yenal'ın ikinci Almanya mağlubiyeti sonrası yaptığı açıklamada, turnuvaya katılmanın en doğru karar olduğunu belirtmesi Dünya Kupası'na karşı yaklaşımı göstermektedir. 2002 yılına kadar bir daha Dünya Kupası'na katılamayacak Türk Millî Takımı, az daha 1954'teki Dünya Kupası'na katılmamak gibi son derece üzücü bir karar almanın eşiğinden dönmüştür.

Dönemin spor kamuoyunda yaşanan sert tartışmaların ve bunun yarattığı sonuçların da olumsuz etkisinden söz edilebilir. Ön eleme aşamasından itibaren Türk basını üzerinden takip edilebildiği kadarıyla Türk spor kamuoyunda bir acelecilik ve mükemmeliyetçilik göze çarpmaktadır. Favori İspanya ile Madrid'de yapılan maçın farklı kaybedilmesi karşısında yapılan son derece sert eleştirilerin yanında federasyona yönelik son derece haksız ithamlarda bulunulması, Almanya karşısında alınan 7-2'lik ağır mağlubiyet karşısında maçın büyük kısmında 10 kişi oynanmış olması gerçeğine karşın basının ağır hücumlar bazı noktalarda haklılık payı bulunmakla birlikte çoğu zaman yapıcı olmaktan uzaktır. O güne kadar dünya kupalarında birçok takım çok daha ağır mağlubiyetler aldığı gibi Türkiye'nin grubunda bulunan G. Kore iki maçta kalesinde 16 gol görmüştür. Kamuoyunda bu kadar gürültü koparan Almanya mağlubiyeti gereksiz yere büyütülmüştür. Bazı yazarlar meselelerin temellerine inerek alınan mağlubiyetlerin gerçek sebeplerine eğilmeye çalışmışlarsa da ortaya atılan fikirler gündelik tartışmaların arasında kaybolmuştur. Unutulmamalıdır ki kupanın sürpriz sahibi Almanya ve dönemin en güçlü takımı ve turnuvanın finalisti Macaristan Türkiye'nin grubunda yer almışlardır. Türkiye, bir yerde kupanın galibi Almanya'ya elenmiştir. Bu da Türkiye'nin başka bir talihsizliği olmuştur.

Son olarak Türkiye'nin bu kupaya yeterince iyi hazırlanamadığı bir gerçektir. 1954 Dünya Kupası'nda çok daha büyük başarılar kazanılamamasında hazırlık safhasının son derece yetersiz geçmesinin etkisi büyüktür. Bunun başlıca sebebi turnuvadan hemen önce federasyonda yaşanan kriz olmuştur. Bunun yanında yukarıda da belirtildiği üzere Türkiye'nin henüz yeterince bu kupaya yeterince ehemmiyet vermemesi ve yapılacak harcamaların kimilerine göre "boşa" görülmesi hazırlık safhasının yetersiz kalmasına yol açmıştır. Doğru düzgün hazırlık maçı yapılamamış, turnuvaya ancak birkaç gün kala İsviçre'ye gidilmiştir.

Sonuçta Türkiye Millî Takımının tüm olumsuzluklara, şanssızlıklara ve kıstıtlı imkanlara rağmen 1954 Dünya Kupası'na katılarak önemli bir başarıya

imza attığını söylemek mümkündür. Ancak bu başarı daha ileriye taşınamamış, eldeki genç ve başarılı jenerasyondan yeterince istifade edilememiş ve başarı sürekli hale getirilememiştir. Türkiye'nin bir daha Dünya Kupası'na katılması ancak 2002 yılında söz konusu olmuştur. Bu kupada ise dünya üçüncülüğü gibi önemli bir başarı elde edilmesine rağmen bu başarıda da sürekliliğin sağlanamaması dikkate değer bir benzerlik olup bunun nedenleri de ayrıca üzerine düşünülmesi ve çalışılması gereken bir konudur.

EKLER

Ek 1: Akşam, 15 Mar t 1954, s. 1.

**li bir
aşladı**

**Maç hastaları
polisleri
aşladı**

**2 kişi hakkında
tahkikat açıldı**

**Antep'te
500 kg. kaçak
alfyon tutuldu**

**Don İspanya Milli Takımını 1-0 yenen
Milli Takımımız çarşamba
günü Roma'da maç yapacak**

**Kubala, "Türk takımı
çok canlı oynadı,, dedi**

**Hürriyet
SEÇİM TAHMİNİ LİSTESİ**

536

Ek 2: Hürriyet, 15 Mart 1954, s. 1

Ek 3: Cumhuriyet, 18 Mart 1954, s. 1

Ek 4: Hürriyet, 20 Mart 1954, s. 1

Ek 5: Cumhuriyet, 19 Mart 1954, s. 9.

Ek 6: Hürriyet, 23 Mart 1954, s. 4.

Millî Takımımız dün Almanya'ya 4 - 1 yenildi

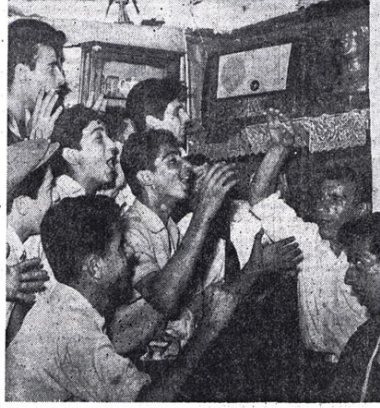
Otuz bin kişinin takip ettiği maçta yegâne golümüzü ikinci dakikada Suat attı. Pazar günü Kore ile karşılaşacağız

Bern, 17 (Hususi muhabirimiz Ali Meral bildiriyor):

Millî takımımız bugün Bern şehrinde Dünya Kupası maçlarının ilk karşılaşmasını Almanya ile Wankdorf Stadında otuz bin seyirci önünde yaptı ve 4-1 mağlup oldu.

Böylece, bizim grupta Almanya Macaristana ve Güney Kore de bize yenildiği takdirde kardifinallere iştirak edecek takımı tesbit edebilmek için 22 haziranda biz Almanlarla bir maç daha yapacağız. Ancak bu maçın galibi bir tur daha atlamaya hak kazanacaktır.

[Devamı Sa. 3 Sü 1 de]

Dünkü maç radyo başında heyecanla takip edenler

Ek 8: Milliyet, 18 Haziran 1954, s. 1.

Dünkü maç millî takımımız o kadar canlı bir şekilde başladı ki, bir arsa, futbol bahsi müstereklerinde Almanya üzerine para yatırmış olanlar dublekslerinden endişeye düştüler. Hele bu hücumlardan biri, daha maçın üçüncü dakikasında golle neticelenince, Türkiye'yi tutanlar epey ümitlendiler. Fakat ne yazık ki, oyunun devamı, Almanların yaksane oyunu sebebiyle rakiplerimiz lehine oldukça farklı bir netice verdi. Yakarıda, sağ'ımlar Suat'ı, Alman sol bekli Kohlmeyer ve sentralda Postel'in yanı başından, aklı ve yerdin bir sağ şütü topu, oyunun ilk, bizim ise son golümüz olarak rakip ağlara takmak üzere bulunurken görüyorsunuz. (Telecronix-Foto: Hürriyet - U.P. - Bern)

Bern'de yapılan Dünya Kupası maçında
**Millî takımımız Alman
millî takımına 4-1 yenildi**

Ek 9: Hürriyet, 18 Haziran 1954, s. 1.

Ek 10: Türkiye Spor, 21 Haziran 1954, s. 1.

Ek 11: Türkiye Spor, 24 Haziran 1954, s. 1.

KAYNAKLAR

Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 30-18.1-2, Kutu 135, Gömlek 33, Sıra 5, 25 Mart 1954.

<https://www.realmadrid.com/en-US/bernabeu-stadium/new-stadium/a-legendary-stadium>. son erişim tarihi: 25.02.2024.

Kıvanç, Halit, *Kupaların Kupası Dünya Kupası 1930'dan 2002'ye...*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2002.

Kolektif, *Türk Futbol Tarihi*, ed. Erdoğan Arıpınar, C 2, Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları, 1992.

Sürelî Yayınlar

Akşam

Cumhuriyet

Galatasaray Spor Mecmuası

Hürriyet

Milliyet

Türkiye Spor

Vatan

*Zafer*¹²⁷.

127 Sürelî yayınlardan kullanılan haberler ve köşe yazıları metin içerisinde tam künye olarak verildiğinden burada tekrar edilmemiştir.